

Přítomnost

ROČNÍK XV

V PRAZE 9. BŘEZNA 1938

ZA KČ 2.—

Německá armáda se stala větším nebezpečím

STANISLAV YESTER

Eden a jeho zápas

OTTO RÁDL

Jednobuněčnost v politice

JOSEF KREJČÍ

V Rumunsku by se to mohlo stát...

VLADIMÍR KULHÁNEK

Jazyk Třetí říše

JAN ORT

Boj o točnu do nekonečna

JIRÍ ALTER

Naše politické osvědčení — Hudba a politika

Má se rozšířit koalice? — O té svobodě a dobrovolnosti v Třetí říši

Jak si henleinovci představují sebeurčení! — „Pátá kolona“ proti „Čtvrté frontě“

Vynálezy — Letní výstava

1848

1938

90

LET
nepřekonané

SCHICHTOVO
MÝDLO S JELENEM

Sanatorium dr. Opatrný

Telefon číslo 15

Starý Smokovec

léčí plicní choroby - Morbus Basedow

Otevřeno po celý rok.

RAFINERIE

MINERÁLNÍCH OLEJŮ

Vacuum Oil Company a. s., Praha;
rafinerie v Kolíně

Závody Fantovy, akciová společnost, Praha;
rafinerie v Pardubicích a Novém Bohumíně

Apollo, rafineria mineralných olejov, účastinár-
ska spoločnosť, Bratislava; rafinerie v Brati-
slavě a Šumperku

Prívozské závody mineralných olejů, akc. spol.,
Moravská Ostrava-Přívov

Kralupská rafinerie mineralných olejů, Praha;
rafinerie v Kralupech

Weinberger & Ortner, Legiňa Michafany

Priemyselna a obchodna úč. spol., Košice; rafi-
nerie Stražské

dodávají

hodnotné pohonné látky
pro motorová vozidla,
traktory a Diesellovy motory

KLUB PŘÍTOMNOST
sekretariát a klubovní místnost v Praze XI., budova
Všeobecného pensijního ústavu (vých. vchod), tel. 355-33

Pravidelné debatační večery ve středu v 20 hod.

Ve středu přednáší v klubu Přítomnost známý francouzský žurnalist a reporter Robert Lerguin. Věnuje obzvláštní péči otázkám vojensko-politickým a proslavil na témata tohoto oboru již četné přednášky v cizině. Mluvil na universitě v Berlíně a Štrasburku, ale také na Vysoké škole vojenské a válečné škole v Bruselu a bude přednášet o Dálném východě také v Antverpách a ve Štrasburku. Jako reporter může vykázat četné úspěchy. Známá je jeho reportáž o restauračním pokusu Karlově, o Lybii a interviewy s Mussolinim,

Hitlerem, Alfonsem XIII., Goeringem, Rockefellerem, maršálkem Balbo a j. Z československých státníků interviewoval svého času presidenta Osvoboditele, později také presidenta Beneše. Z malodohodových státníků rumunského krále Carola. Ale Leguin neuspokojiv se s Evropou zajel také do Washingtonu, aby mohl také napsat něco o plánech a politice presidenta Roosevelta. Jako vojenský odborník jest spolupracovníkem anglické revue „Army Quarterly“ a jako diplomatický novinář revue „Foreign Affairs“.

Mimulou středu přednášel v pražském klubu „Přítomnost“ o zahraničně politické situaci ČSR v rámci evropské situace dr. H. Ripka. Přednášející bral již zřetel na poslední události a pod zorným úhlem těchto snažil se obecně podati neskršený obraz toho, oč nyní bojuje svět rozdělený na dva tábory.

Úloha ČSR. v tomto boji o mír a svobodu není lehká. Máme však rozumnou a spravedlivou politiku vnitřní i zahraniční, která chce zrovna tak hájit uvnitř vítání zájem menší jako na venek zájem celostátní. Máme však také disciplinované a technicky vyspělé vojsko, a uvědomělé mravní občany.

To jsou skutečnosti, s nimiž nutno počítati.

Klub Přítomnost v Hradci Králové uspořádal 24. února rozpravu o tom, potřebujeme-li autostrady. Red. Cokota ze Zlína hájil Bařův plán zříditi ústřední silnici z Čech do Jasiny. Dobré silnice jsou znakem spořádaného a kulturního státu a mají veliký význam hospodářský i politický. Vrch. min. komisař ing. Schwarz vyložil pochybnosti o prosperitě tohoto plánu se stanoviska hospodářského i politického a doporučoval vybudovati do-
savadní silniční síť podle plánu Silniční společnosti.

ČTĚTE LIDOVÉ NOVINY

OBSAH 9. ČÍSLA PŘÍTOMNOSTI: F. PEROUTKA: K posledním událostem. — ROMAN DEMKO: Železná garda a její kapitán. — Totální film hrozí. — MILENA JESENSKÁ: Střední škola postrachem? Dvacáté léto cizincům? ZDENĚK SMETÁČEK: Poučení ze Schuschniggovy řeči. — Rooseveltova stopa. — Pomůže jenom střídání ministrů? — Jak si vede italská diplomacie. — Zpolitování sportu?

Přítomnost

řídí Ferd. Peroutka

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVÝ V PRAZE I., NÁRODNÍ TRÍDA 11

Telefon číslo 390-51 až 54 • Účet poštovní spořitelny číslo 35.622 • Nevyžádané rukopisy se nevracejí • Předplatné na rok Kč 100.—, na půl roku Kč 50.—, na čtvrt roku Kč 25.—, jednotlivá čísla Kč 2.—. Pour la France et ses Colonies frs 2.50. Dohlédací pošt. úřad Praha 25. • Odpovědný redaktor Zdeněk Richter.

TISKEM KNIHTISKÁRNÝ ORBIS, PRAHA XII., FOCHOVA TRÍDA Č. 62

Eden a jeho zápas

Nebylo tajemstvím, že osobní spolupráce mezi britským ministerským předsedou a jeho zahraničním ministrem nebyla vlastně nikdy nejpříjemnější. Typický tory Chamberlain, muž krajní konservativní pravice, nesouhlasil ve mnohém s liberálním Edenem, mužem levého křídla konservativní strany. Dřívější ministerský předseda Baldwin nevměšoval se zahraničnímu ministru do jeho věcí. Nový ministerský předseda Neville Chamberlain měl naproti tomu od počátku ctižádost udělati v zahraniční politice nějaký čin, hodný starého jména Chamberlainů. To vedlo k rozdělení anglické zahraničně politické linie a konečně dne 20. února 1938 k Edenově demisi.

Teprve budoucnost ukáže, jak dalece rozhodla o této demisi osobní neshoda s ministerským předsedou Chamberlainem, či jak daleko stojí Eden v politickém rozporu s konservativní stranou, nebo alespoň s její částí. Je známo, že už v prosinci 1935, kdy byl ministrem bez portfeuille pro věci Společnosti národů, chtěl Eden s tohoto místa pro rozpor se svou stranou resignovati. Bylo to ve chvíli, kdy plán Hoarův a Lavalův chápal situaci v Evropě dosti podobně, jako se na ni dívá dnes Neville Chamberlain. Teprve po dlouhém přemlouvání se podařilo Baldwinovi Edena přesvědčiti. Přemluvil ho, nejen, aby zůstal v jeho vládě, nýbrž i k tomu, aby po Siru Samuelu Hoarovi převzal vedení britské zahraniční politiky. Také tehdy stál Eden v rozporu se svou stranou, jejíž většina byla pro dohodu s Itálií a proti odhlasování sankcí.

Už tehdy se ukázalo Edenovo typické postavení. Na jedné straně vděčí za svou rychlou kariéru konservativní straně a jejímu úsilí vynésti svůj dorost na odpovědná místa — na druhé straně nemůže on, moderní člověk, jenž čtyři roky bojoval ve světové válce za zájmy kontinentu a politicky vyrostl v Ženevě, své straně už věřiti. Zde bojuje se svou stranou člověk, jehož tragika spočívá v tom, že svou stranu nemůže a nechce opustiti.

Velmoc v Anglii: konservativní strana.

Eden vyrostl pod osobní ochranou Baldwinova. Mladý muž se sebe větším nadáním pro politiku a sebe většími znalostmi se nedostane nikdy na místo britského zahraničního ministra. Dosáhne tohoto úřadu jen s důvěrou a podporou oné všemocné anglické konservativní strany, která je nejmocnější stranou všech zemí. Ten kandidát, kterého konservativní strana na některé místo postaví, je vždycky zvolen. Je to strana starých mužů a přece žádná politická strana nedělá také tolik pro svůj dorost, jako ona, jež s takovou péčí vychovává svou politickou mládež ve zvláštní koleji v Ashridgi u Londýna. Tato strana, která vlastně nemá pevně formulovaného programu, je současně v určitém smyslu i nejmladší a nejživější stranou Anglie. Vychovává především politické osob-

nosti a nikoli své věřící nebo své apoštoly, osobnosti, které se nebojí postavit na vysoce odpovědná místa v osmadvaceti nebo pětatřiceti letech. Jednou z těchto osobností, jež postavila na nejvyšší místo, byl mladý Anthony Eden.

Je úžasné, jak tato strana se dala v britské zahraniční politice tímto mladým mužem Edenem poměrně bez velkého odporu vésti jinam, než šla dosud. Jak se přizpůsobovala jeho směrnicím i v otázkách, které jsou pro ni nejchoulostivější: totiž v otázkách, v nichž britská říše je počítána za součást většího celku, jehož zájmům se má podříditi. To je totiž jediný bod, v němž tato strana dosud neznala kompromisů. Vyrostla během desetiletí a staletí v rámci britské říše a byla zařazena speciálně k tomu, aby sloužila jejím zájmům. Britskou říši vždycky pokládala za něco jedinečného, samostatného, naprosto na ostatním světě nezávislého.

Britské konservativní politické přesvědčení by potřebovalo pomalé, trpělivé, mnohaleté výchovy k tomu, aby se přeorientovalo, aby se naučilo řídit anglickou světovou politiku podle potřeb vyššího celku Společnosti národů. Úcta ke Společnosti národů není dnes už v konservativní Anglii něco zcela nového, a když v prosinci 1935 mladý Eden před celým světem prohlásil: „Věříme ve Společnost národů — držíme se Společnosti národů a za žádných okolností se nevzdáme svého přesvědčení, že Společnost národů je nezbytnou institucí“ — tehdy mluvil tento osmatřicetiletý muž i za svou stranu.

Edenovo vítězství r. 1935.

Přímo z podstaty anglické povahy a z podstaty anglické politické tradice však musíme rozuměti tomu, že tímto vyznáním pro Společnost národů konservativní Anglie nepokládala všechny jiné metody zajištění bezpečnosti a míru národů za odstraněné. Baldwin jel i nadále na dvou koních a pro jistotu si ponechával po celou dobu po boku stoprocentního ženevského člověka Edena ještě druhého zahraničního ministra Halifaxe nebo alespoň státního tajemníka, orientovaného daleko konservativněji. Tento druhý muž v pozadí měl už roku 1936 za úkol bděti neviditelně nad mladým mužem z zásada teorií a měl jeho principiální jednání kontrolovati v každém okamžiku s hlediska politické účelnosti a oportunnosti. Tento muž Edenovi nikdy nepodrážel nohy, ačkoliv mu byl jakousi psychologickou brzdou. Eden měl možnost jíti ve své linii i tehdy, když habešská situace přivodila tak napiatý poměr k Itálii, že koncem roku 1935 nebylo daleko od války. Při Edenově nastoupení napsal „Giornale d'Italia“:

„Eden je vinen tím, že mírové plány Hoara a Lavala padly. Eden dal dvěma francouzským žurnalistům v Londýně text této dohody — a za druhé Eden prosadil v Ženevě opak toho, co jeho vláda navrhovala.“

To není daleko od pravdy a je z toho patrné, jak celá strana i celá anglická politika se dala mladým mužem ohnivě věřícím v ženevskou politiku v oné době, skutečně řídit.

To však neznamená, že Anglie, třebaže dělala od té doby ženevskou politiku, skutečně v Ženevu také úplně věřila. Předně tomu bránil anglický insularismus a separatismus, s nímž musíme vždycky počítati jako s jedním z nejsilnějších a nejpopulárnějších politických citů této země. Pak tomu bránila anglická vrozená nedůvěra k obecným zásadám a obecným pravidlům jednání, zejména v politice. Anglie nikdy nepokládá politiku za vědu, nýbrž vždycky v ní vidí určité umění využití přítomného okamžiku. Má sice nejstarší a největší školu politických a národohospodářských nauk, ale nikdy se žádnou z jejich doktrin neřídí. Je docela typické, že všechna velká jména této veliké školy (High school of Economics v Londýně) jsou dnes naprostí individualisté. Anglie zůstává také v politické praxi vždycky individualistická a sotva kdy uvěří tomu, že se politický klid na světě dá zjednatí nějakými obecnými stanovami. To je možná nesprávné, starožitné, překonané, ztrnulé, nepokrokové — ale musíme s tím počítati jako s faktem, chceme-li rozuměti anglické politice.

Podívejme se, jak se to v praxi projevilo v posledním velkém zápasu.

Edenova porážka.

Průběh tohoto celého rozporu mezi ministerským předsedou a zahraničním ministrem je v živé paměti, proto zopakujeme jeho historii jen ve zkratce pomocí nadpisů londýnských novin z minulého týdne. Historie se odehrává v únoru 1938:

12. sobota: Vláda rozpolcena. — Nebude paktu s Itálií, dokud neodejde Eden — praví přítel Duceho. („Daily Express“.)
13. neděle: Nebezpečí, že Eden způsobí vládní krizi pro jednání s Mussolinim. Srážka názorů s min. předsedou. Vzájemná antipatie Edena s Mussolinim. „Nesmíme si vykupovati dobrou vůli,“ praví Eden. — („Sunday Express“.) Eden nesmí odejít... Berlín a Řím se pokoušejí vyloučiti zahraničního ministra. Nabídka Duceho: přátelský pakt s Itálií a Německem. („Sunday Chronicle“.)
15. úterý: Edenova „smělá odpověď“. Habešský problém. Rozřešení Habešského problému není možné tajným jednáním mezi Londýnem a Římem; včerejší řeč Sira A. Sinclaira v Cambridgi. („Manch. Guardian“.)
16. středa: Eden o změnách v Rakousku: vláda pečlivě sleduje. Eden: deklarace tří velmocí ve Strese zůstává v platnosti. („Star“.)
18. pátek: Ministerský předseda pozval hraběte Grandiho, jsa rozhodnut vyvésti Evropu ze slepé uličky. — „Jsme na stráži“ praví Eden. („Evening Standart“.)
19. sobota: Dlouhé zasedání vlády v Londýně a v Římě. Mr. Eden a min. předseda. — Dnes zvláštní zasedání vlády. Byla svolána po dlouhých rozmluvách s hrabětem Grandim. Debata působí příznivým dojmem na Italy. Ministři uvažují o novém jednání mezi Londýnem a Římem. Očekávají se důležitá rozhodnutí. Nejedná se o Rakousku. Jednání o italské účasti ve Španělsku není předpokladem dohody. Eden setrval po rozmluvě s Grandim u min. předsedy. („Daily Telegraph“.) — Ministři rozpolcení o politice k Itálii. Vláda svolána v tísni na sobotu odpoledne. Eden trvá na likvidaci intervence ve Španělsku. Mr. Chamberlain nemá nejmenšího úmyslu udělat něco pro Rakousko. Bude-li Eden přehlasován, podá demisi. („Daily Herald“.) — Celá Evropa teď hledí na Anglii, pravil Cham-

berlain včera v Birminghamu. „Pravím-li, že cílem vlády je mír, nechci jen seděti tiše a doufat, že mír bude zachován.“ („News Chronicle“.)

20. neděle: Eden nabízí resignaci. („Sunday Express“.) — Eden nepodá resignaci. („Sunday Referee“.) Eden podal resignaci. (Sunday Pictorial“.) Britské jednání s Římem utlumí Hitlerův ohňostroj v Reichstagu. („Sunday Chronicle“.) Předběžné hovory k vybudování dobrého poměru k Itálii. Minulost nesmí státí v cestě obecné dohodě. Protibritská propaganda musí přestatí. Společné cíle Italie a Anglie ve Středo-zemním moři a v koloniích. Vláda se opět sejde dnes: ministři dotázáni, jsou-li pro jednání s Duceem. Problém, má-li se jednat o dobrovolnících ve Španělsku. („Sunday Times“.) — Edenova resignace přijata (zvláště ní, noční vydání).

Tímto přijetím Edenovy resignace se končí první týden zákulisního zápasu v britské vládě. Ačkoliv rozpory mezi Chamberlainem a Edenem byly známou věcí, pokládaly se první zprávy o možnosti Edenovy demise za placené sensace „Daily Expressu“. Velké listy je posměšně glosovaly. Do neděle večer nikdo vážně nevěřil, že by se Chamberlainovi při jeho rutinně dělání kompromisy nepodařilo rozpor za kulisami urovnati. Proč se to nepodařilo, zůstalo záhadou i po neděli večer. Chceme-li tuto záhadu objasniti, musíme si předně všimnouti konkrétních politických důvodů rozporu — a pak Edenových pohnutek psychologických.

Ministerský předseda proti demisi.

Už v sobotu dne 12. února přinesl „Daily Express“ první zprávu o věcných důvodech Edenova odboje proti ministerskému předsedovi. Není náhodné, že právě tento list, jenž má denní prodej skoro 1,700.000 výtisků a jenž svou tendencí lichoťtí touze průměrného Angličana, a by byl na svém ostrově izolován od všech starostí evropské pevniny, věděl první o neshodě šéfa vlády s ministrem příliš moderním a příliš evropanským. Z této zprávy jsme se dověděli, že názory vlády jsou rozpolceny z těchto důvodů:

„Premier Neville Chamberlain by rád dospěl k dohodě s Mussolinim ve věcech Středozevního moře, Španělska a Blízkého východu co nejrychleji, pokud to odpovídá britské důstojnosti. Uvolnění anglo-britského napětí by bylo podle názoru Chamberlainova možno ihned příznivě pocíťiti na světových trzích.

Mr. Anthony Eden, zahraniční ministr, se dožaduje politiky „spěchej pomalu“. Ukazuje na to, že Mussolini je hluboce zapleten ve Španělsku a v Habeši a že čím déle se mu neposkytne podpora, tím ochotnější bude při jednání. Neboť Mussolini se dožaduje pomoci v podobě peněz a materiálu. Italský obchod klesá, dobytí Habeše stálo mnoho a vyneslo málo, zlatá zásoba Italské banky je malá. Potřebuje okamžitě zápůjčky. Mluví se o 25 milionech liber (3700 milionech Kč).

Tyto peníze prý má zapůjčiti britská vláda, ale autoři tohoto plánu doufají, že vláda, jež nedávno částečně upustila od zákazu půjčovatí peníze cizím vládám, zařídí, aby finančníci londýnské City opatřili peníze, jakmile bude dohoda mezi státy uzavřena.

Jako kompensace se nabízí Anglii pás země při jezeře Tana, který by přivedl pod naši moc velké habešské jezero, které je východiskem Nilu a předpokladem zavodňování britského Sudanu.

Další rozpor tkví v tom, že jedni z ministrů cítí, že především jde o to, aby dnešní nepříznivý poměr mezi Anglií a Itálií byl skončen, a že žádná oběť není příliš drahá na dosažení tohoto cíle. Druzí proti tomu namítají, že britských peněz nesmí být použito k financování v žádné zemi, kde vládne diktatura, protože by jich mohlo býti použito na zbrojení.

Vláda nebyla dosud požádána, aby se formálně rozhodla, má-li být jednání s Mussolinim zahájeno, k tomu však dojde co nejdříve.“

Těsně pod touto velice dobrou informací izolacionistického „Daily Expressu“ stojí s průhlednou tendencí druhá: „Nebude paktu dokud Eden neodejde — praví Duceův přítel.“

Pod tímto jasným nadpisem je otištěn citát z římského fašistického listu, v němž Roberto Farinacci, dřívější generální tajemník fašistické strany prohlásil, že poměr Itálie k Anglii se nemůže změnit, dokud Eden bude řídit britskou zahraniční politiku.

Zde už máme osm dní před Edenovou demisí všechny složky rozporu, jenž o týden později se vynoří jako „nepředvídaná krise“. Uvědomíme-li si, že tato zpráva přichází právě týden po publikaci Hitlerovy čistky mezi generály a v týž den, kdy dr. Schusnigg tajně s ním jedná v Berchtesgadenu, porozumíme spěchu anglického ministerského předsedy. Ví, na příští neděli je ohlášena Hitlerova řeč v říšském sněmu, a jeho politický instinkt ho žene k tomu, podniknout honem něco k zajištění „evropské rovnováhy“, pokud možno dříve, než ji Hitler ještě více poruší.

Kdo je Chamberlain a co chce.

Vzpomenete-li, že Neville Chamberlain se nedostal nikdy na vysokou školu jako jeho slavný starší bratr, nýbrž že byl obchodníkem v západní Indii, zjistíte-li, že byl až do poloviny světové války lokální veličinou a později starostou města Birminghamu, a že teprve ve své padesátce přišel do londýnského parlamentu — a že starému jménu Chamberlainů vděčí, že se stal jednou ministrem pošt a po druhé ministrem zdravotnictví a konečně značně úspěšným ministrem financí — překvapí vás stejně, jako překvapilo leckoho v Anglii, že po těchto místech se stal loni dne 28. května pojednou ministerským předsedou a nástupcem Stanleye Baldwina.

Ale Anglie věří v zázračný účinek starých jmen, a také Arthur Neville Chamberlain v ně věří. Úspěch šťastnějšího bratra Sira Austena, jenž vedl zahraniční politiku Anglie v těžkých dobách po válce a dosáhl triumfálního úspěchu své kariéry roku 1925 podepsáním Locarnského paktu — tento úspěch taně i Nevillovi na myslí, když se třináct let poté pokouší o něco podobného: o překlenutí rozporu mezi nepřátelskými skupinami států a vybudování nové evropské harmonie.

Jenže rok 1938 není rokem 1925, Německo berchtesgadenské není Německem Stresemannovým, a Mussolini, roku 1925 ještě zcela zaujatý svými vnitřními starostmi, má roku 1938 už netajené ambice světové. A konečně: Neville není Austinem. Ve své důvěře, že je třeba jen přátelského gesta a že problémy se poddají už samy, přehlíží Neville Chamberlain, že dnes obě diktatury jsou na té straně, která očekává, že bude ústupky pouze přijímat, zatím co Anglie a ostatní demokracie jsou na té straně, od níž se očekává, že bude ústupky pouze poskytovat. Německo i Itálie mají docela pozitivní požadavky, zatím co jejich jediné možné protipříkladné je naprosto negativní: v nejpříznivějším případě by mohly projevit ochotu, upustit od určitých protizákonných jednání ve střední Evropě, ve Španělsku, ve Středozemním moři, v Libyi, v Palestině.

Anthony Eden nesouhlasí.

O nějaké rovnováze dvou protivných zájmů tedy není možno vůbec mluvit. Není možno pozorovat ani nějakou rovnováhu v touze po vzájemné dohodě. Německo žádá od Anglie kolonie a nevměšování do střední a východní Evropy, Itálie žádá od Anglie peníze, základny a zdroje surovin ve Španělsku, vládu nad Středozemním mořem, vliv na Egypt a na cestu do Habeše. Anglie žádá ústy Chamberlainovými od nich obou: noli turbare circulos meos. Je to situace, ze které by mohla vzejít nějaká dohoda? Zahraniční ministr Eden praví, že nikoli. Také velká část konservativní strany praví, že nikoli. Velká část anglického veřejného mínění praví, že nikoli. A většina demokratické Evropy praví, že nikoli.

Chamberlain však neslyší, tento temperamentní sedmdesátník je zcela zaujat svou touhou po akci a praví: „Nechci jen sedět zticha a věřit, že tím už mír bude zachován. Zkusím to.“ Ačkoliv konservativní strana je po dlouhé době opět jednou vážně rozpolcena pro tuto otázku, ačkoliv to velká část Anglie pokládá za hazardní kousek, ačkoliv v tom mnozí blízcí a dlouholetí přátelé Nevillovi vidí riskantní experiment, jenž může i Nevilla Chamberlaina státi politické jméno — on prosazuje svou. Ta nesmírně disciplinovaná konservativní strana mu ovšem povolí a odhlasuje mu i k tomu důvěru. Ale každý, kdo mluvil v těchto dnech s konservativními poslanci, viděl, jak nejisti si byli, jak tomuto ukázněnému gestu chybělo osobní přesvědčení. Jen Anthonyemu Edenovi nechybělo, nedal se přesvědčiti, po prvé nepovolil předpisu stranické kázně a vzdal se svého vysokého místa.

Kdyby toto gesto udělal politik primitivnější a spontánnější, byl by v pondělí dne 21. února 1938 roztrástil konservativní stranu ve dvě. Kdyby se do podobné situace byl dostal muž, jenž věří, že v určitých situacích politik nesmí zaváhat ani před tím, státi se demagogem — byl by stál po oné neděli 20. února v čele polovině Anglie. Kdo nebyl v těchto dnech v Londýně, v ulicích, v domácnostech, na schůzích, mezi davy před zahraničním ministerstvem, nemá představu o nadšení, které jméno Edenovo probouzelo. Tento střízlivý a akademický politik byl pojednou národním hrdinou. Byl obdivován, zbožňován, vyvolával nadšení, každý mu věřil, celá ulice, venkov, polovina konservativců, liberálové, labouristé, komunisté, všichni byli ochotni jít za ním. Ani ve chvílích Eduardovy abdikace nebylo takového návalu ve Westminsteru ve sněmovně poslanců, jako když Eden měl promluvit svou obrannou a obžalovací řeč.

Psychologická tragédie.

Ale tato podívaná se nestala lidovou hrou, nýbrž vnitřním psychologickým dramatem. Eden se nestal demagogem a nestal se vůdcem národa. V jeho řeči bylo mnoho upřímnosti, mnoho hořkosti, mnoho osobního zklamání, mnoho loučení mladého člověka, jenž je z fantastické kariéry pojednou sražen — ale nebylo v ní nic z toho, co zapaluje davy a dělá odstavce v dějinách.

Eden z vnitřní počestnosti odešel z vlády ve chvíli, kdy by byl býval nucen dělati politiku proti svému přesvědčení. To je psychologicky jasné a nepotřebuje dalšího výkladu. Ale nebylo v tom okamžiku povinností politika, jenž stál na jednom z nejvyšších míst na světě, vyvoditi ještě další důsledky? Měl odejít prostě do soukromí? Neměl povinnost postavit se v čelo všem těm,

kteří v něj věřili a kteří byli ochotni jít za ním na té cestě, již jim několik let doporučoval jako jediné správnou?

Eden nic z toho neudělal. Zůstal loyální ke své straně. V tom spočívá jeho tragédie, tragédie věčného, strážlivého politika všeobecných zásad, tragédie intelektuála, vzpírajícího se proti úloze vůdce lidu, tragédie věrného straníka.

Kdo viděl Edena v pondělí povstávajícího ve třetí řadě lavic, uprostřed strašného vzrušení celého sálu, kdo slyšel bolestně nervosní rozechvění jeho hlasu, kdo naslouchal nesmírně ukázněným slovům příslušníka strany v okamžiku, kdy by měl metati slova plamené obžaloby — a kdo zahlédl na konci ten jeho pohled na galerii, na místo, kde seděla jeho žena a spatřili to gesto, kdy si Eden vtiskl prsty do očních koutků ve chvíli, kdy zlomeně usedl — kdo tohle vše zahlédl, tomu bylo jasno, že se v těchto vzrušených dnech v Londýně nezačalo národní drama, nýbrž že se tu odehrála, skryta v lidském nitru, nevyslovená tragédie. Není to hlučný námět pro nadšeného populárního dramatika, případ Edenu vyresignace je pouze téma pro tichého kabinetního dramatika.

(Pozn. red.: Snad v protikladu k smyslu tohoto článku, který tak dobře líčí ovzduší konfliktu, vyslovuje redakce mínění, že je v zájmu Evropy, aby Neville Chamberlain ukázal, co dovede udělati z chance, které se mu dostalo.)

Otto Rádl (Londýn).

poznámky

Naše politické osvědčení

Kdo pozoroval účinky, jaké měl na naši veřejnost páteční projev ministerského předsedy, onen bezvýhradný souhlas, který se ozval na pravici i na levici, ono uspokojení nad rozhodnými a jasnými slovy Hodžovými, onu radost nad tím, že také od nás se ozval hlas mužný, jistě uhořel, z jakých pocitů tyto reakce vycházejí. Bylo to ostatně vidět už ve sněmovně, která poslouchala řeč ministerského předsedy se slavnostní vážností a která se po jejím skončení jakoby samozřejmě zdvihla a zazpívala státní hymny. To se nedělá za příležitosti obyčejných. Oním zpěvem jakoby poslanci (a podobně v senátě senátoři) byli chtěli zpečetit svůj souhlas s tím, co slyšeli, jakoby chtěli slavnostně slíbit, že budou jednat tak, jak to předseda vlády svým projevem naznačoval a žádal. Kdyby na jejich místě byl poslouchal národ, byl by se po řeči jistě také tak samozřejmě zdvihl a zpíval. Nebylo v tom nic aranžovaného, nic režirovaného, přišlo to docela samo sebou. Důkazem toho je, že předseda zpěvu nečekal a chystal se uzavřít schůzi normálním prolovem.

Tak se chovají jen lidé, kteří v té chvíli nemyslí na politiku, na stranické kombinace a na zápas o drobnosti, nýbrž kteří prostě chtějí dát najevo, že za tím, co bylo řečeno, stojí celou bytostí a plným osobním přesvědčením; lidé, kteří jsou si pevně a plně vědomi nějakého nezadatelného práva, kteří cítí, že tady jde o něco naprosto základního, o čem není ani smlouvání ani kompromis.

Teprve při této příležitosti jsme si plně uvědomili, že slova německého kancléře o dvou sousedních státech, v nichž sídlí deset milionů Němců, vzbouřila v nás instinkt, pod jehož vládou, jak se obecně a souhlasně říká, je tento národ schopen věcí velikých. Je to instinkt sebeobrany. V tom je jakási základní skutečnost této exponované země, že dotkne-li se někdo sebe lehčeji obranného pudu jejich obyvatel, zapomínají všichni na své všední rozmišky, stávají se do šiku a čekají na rozkazy velitelů. Upřímně řečeno, nemusíme německému kancléři zazlívat, že nám tuto skutečnost zas jednou připomněl. Mimoděk a nechť nám přinesl velikou psychologickou výhodu, že nás totiž dostal do postavení obránců, a sobě nevýhodu, že se představil jako útočník. Napadený a bránící se, shrnoval Masaryk svá pozorování z války, má velkou výhodu nad útočníkem, ne-

boť dovede vyvinout víc morálních sil. Jen zcela lehce dopadlo z Německa do Čech několik vět, a morální síla národa se hned začala projevovat. Opravdu, s hlediska taktického se nemusíme zlobit na toho, kdo nám umožnil tento kousek mravní mobilisace.

Jsou-li v Německu ještě nějaké oči, které se umějí objektivně dívat a pozorovat, doufejme, že si z toho vezmou poučení. Ani pro velký národ není dobře, dostane-li se svým počínáním do postavení, v němž se světu nutně jeví jako útočník. Tento poznatek si sice osvojila propaganda diktátorských států, která s velkou oblibou ukazuje na krivdy, jež ony státy od zlého okolního světa utržily, ale zdá se, že se jim posud nedaly dost hluboko utvářet určité charakteru. Mluvené slovo je veliký zrádce vnitřní a skryté povahy člověka. Pro některé dnešní politické vůdce to není nijaké štěstí, že se jejich živé slovo dá přenášet po celém světě rozhlasem. Za diplomatickým dokumentem by měla lepší úkryt. Jejich duše tím stojí jakoby obnažena před cizí soudností. Našemu národu se v minulých týdnech dala prostřednictvím moderní techniky poznat jedna cizí duše. Národ povstal a zazpíval „Kde domov můj?“. A dodal, že se bude bránit, ať to stojí co stojí. Takové jsou někdy účinky politické propagandy.

Po stránce v užším smyslu politické nepřinesla Hodžova páteční řeč nic nového. Nebylo to také jejím účelem. Nebyl to výklad, který by chtěl analyzovat a někoho přesvědčovat, nýbrž bylo to prostě osvědčení: takoví a takoví jsme po stránce zahraničně politické, jiní nikdy nebudeme a být nemůžeme. Obsahově a formálně bylo Hodžovo prohlášení znamenité. Máme za to, že je docela nezranitelné. Je založeno na tak nepochybných zásadách morálních, právních a politických, že se proti němu nedá nic namítat. Nejdůležitějším politickým vodítkem pro stát naší velikosti jest být vždycky v právu. Tomuto požadavku Hodžovo prohlášení plně vyhovuje.

Z. S.

Hudba a politika

Před několika dny došla do redakcí zpráva vskutku sensační a naprosto nečekaná. Zněla: muž, který to neměl nijak zapotřebí, se slušně zachoval. A víc, než to: dokázal, že má odvahu. Ovšem, že mluvíme o rozhodnutí Artura Toscaniniho, že nebude už dirigovat v Salcburku. Nebo víte snad o nějaké jiné zprávě z poslední doby, že by se někde zachoval mužně nějaký muž, který měl všechny možnosti chovati se i jinak, totiž „opatrně“? Není nejmenší pochyby, že by Rakousko, nechť se tam prosadí jakýkoli směr, vždycky považovalo za čest, kdyby salcburské hry řídil Toscanini i letos. Tak „výlučně nacionální“ nemůže rakouská vláda být, aby se zrekla zázračného kouzelníka, jehož taktovka je pravým magnetem bohatého přílivu cizinců. Toscaniniho by se nemusela zříci ani nejradikálnější a nejnacionálnější vídeňská vláda, tím spíše, že je v Rakousku pravděpodobně málo lidí, kteří by byli tak nesměšené rasově, jako on. Vždyť tu jde o muže, kterého Třetí říše čtyři roky neustále vyzývala, aby převzal vedení reprezentativních slavnostních kultů v Bayreuthu! Tento Toscanini tedy, miláček celého Rakouska, člověk naprosto nepolitický, který nemá nejmenší povinnost nějak demonstrovat svoje smýšlení, tento vyvolenec, který má dokonale právo být nezaujatým — poprosil Rakousko, aby po jisté návštěvě v jistém bavorském místě v horách nepočítalo už s jeho návštěvou!

Možná, že je to dokonce — chceme-li být upřímní — i politická chyba, neboť přátelé Rakouska mají mnoho důvodů, aby právě nyní se snažili, seč dovedou, aby evropská existence Rakouska se měla o co opřít. Ale Toscanini je právě tak málo zavázan nedopouštěti se politických chyb, jako politicky demonstrovat. Nechce dělati na světě nic jiného, než dobrou hudbu. Ale právě zde se ukazuje — alespoň v případě Toscaniniho, který je po všech stránkách výjimečný — že radikálně ryzí vztah hudebníka k hudbě nese radikální důsledky ve vztahu ke všem ostatním hodnotám života. Na příklad k svobodě.

Toscanini je docela jistě člověk nepolitický. Nikdy soustavně nepřemýšlel o totalitní doktríně své vlasti. Ve hlavě, která chová do poslední notičky převážnou většinu všech mohutných hudebních skladeb celého světa, není patrně místo na myšlenky o sociologických nebo hospodářských problémech. V prvních letech nového italského režimu zůstal Toscanini klidně prvním hudebníkem v zemi, aniž by jevil jakýkoli viditelný zájem o věci kolem sebe. Hudbě ovšem rozuměl. V této říši je o nemezeným vládcem. A proto nutně muselo dojít k nepřátelskému střetnutí s totalitním režimem. Konfliktu s diktatorem mohl se Toscanini vyhnout ve všech oblastech — ale ve vlastní jeho suverénní říši, v milánské Scale, došlo přece jenom k boji. Jednoho dne byl velmi rozhodně požádán, aby dirigoval novou politickou hymnu před provedením opery, kterou nastudoval.

Odpověděl, že ho to ani nenapadne, a to ze dvou důvodů: předně diriguje pouze hudbu, která se mu líbí, a právě tato hudebnina se mu naprosto nelíbí. Za druhé považuje za barbarské hrubě porušit nedotknutelnou celistvost uměleckého díla druhým, různorodým dílem. Byly to dva naprosto věčné a naprosto nepolitické důvody ryzího hudebníka. Ale ryzí hudebník při této příležitosti shledal, že dokonale nepolitické životní podmínky ryzí hudby velmi citelně kolidují s životními podmínkami politického života, zmizela-li z tohoto politického života svoboda: Toscanini dostal nařízením dirigovat onu politickou píseň, ale sice nařízením velmi rozhodně. Nato prohlásil první hudebník země, že nebude ve své vlasti tak dlouho dirigovat, dokud jsou v ní taková nařízení možná.

Toscanini své slovo splnil. Přesto se nikdy ani potom o politice nevyjádřil. Jediná politika, kterou chápe, je nezvratné přesvědčení, že každý člověk má činit, k čemu se cítí být povolán. Mravní povolání ryzího hudebníka je, míní Toscanini, aby za všech okolností trval na svobodě smět bez rozmyšlení a bez výhrad poslouchat zákonů hudebních. Vedle nich nelze strpět v hudbě žádný jiný zákon. Toscanini je o tom skálopevně přesvědčen. Když Německo — tehdy země jeho největších triumfů — zavedlo do hudby rasové a jiné zákony, přerušil soukromník Toscanini s druhou velmocí styky. Naráz, radikálně, bez taktických úvah. Neboť není politikem, nýbrž hudebníkem.

A dnes zase jednou není politikem a v důsledku toho se snad, možná, dopustil politické chyby. To ho zajímá právě tak málo, jako před desíti a před pěti lety. Miloval Salcburk, protože tam mohl suverénně provozovat hudbu, aniž by se musel starat o politiku. Několik málo kilometrů od Salcburku leží Berchtesgaden, a odtud se najednou do ryzí hudby vmíchaly zvuky, které jemný hudební Toscaniniho sluch prostě nesnesl. Okamžitě telegrafoval a odřekl svoji účast — z důvodů ryze hudebních.

Slavní salcburští dirigenti, kteří jsou méně ušlechtilí, polemisovali proti Toscaniniho rozhodnutí. Zřejmě rozumějí politice lépe, než Toscanini. Ale — při vši účtě k slavným dirigentům může snad laik vyjádřit svoje podezření: snad nemají tak jemný sluch . . . ?

A pak zbývá ještě zlehčující, posměšný argument některých lidí, kteří si nedovedou představit, že by někdo jednal z pouhé slušnosti: „To je toho! Toscanini si to může dovolit — při těch honorářích, které dostává v Americe!“ Pardon! V tomto krutém světě si člověk může dovolit být slušným teprve od určitého životního standardu — nešťěstí je pouze v tom, že ani lidé, kteří tento životní standard mají, nejsou vždycky slušní. Jednak lze i největší honorář zvýšit, jak známo, druhým velikým honorářem, jednak proto, že v této skvělé době, která nic neuzivá tak často, jako slovíčko: „mužný“, ztratil se smysl pro mužnou, naprosto civilní a privátní statečnost. Kdyby každý, „kdo si to může dovolit“, jednal tak, jak mu předpisuje soukromý mravní zákon bez ohledu na jakoukoli politiku — nevěděla by asi Evropa až po krk v bahně kulturního rozkladu. Člověk politický, který si skutečně nemůže dovolit kdykoli a v kterémkoli okamžiku uposlechnout svého soukromého mravního zákona, cítí naléhavou nutnost pozdravit ryzího hudebníka smutnou, tichou závistí a veřejně mu vzdáti čest. W. S.

Má se rozšířit koalice?

Nezdar jednání s Rudovou stranou o vstup do vlády ukazuje, že rekonstrukční plán nebyl úměrný skutečným možnostem. Základem tohoto plánu byl dávný a vytrvale zdůrazňovaný požadavek socialistů a lidovců, aby si největší strany vyměnily některá ministerstva. K tomu přistoupil další návrh, jež na nový rok proklamoval ve svém známém článku poslanec Beran, aby se do vlády přibrali Rudovci a národní sjednocení. Má tedy rekonstrukční plán dvě složky: výměnu resortů, což je požadavek koaliční levice, a rozšíření koalice o dvě konservativní strany, což je požadavek koaliční pravice. Oba požadavky se dají podepřít důvody, proti nimž je možno sotva něco namítat. Pro výměnu resortů svědčí nepopiratelný fakt, že není zdrávo ministerstvu, je-li příliš dlouho v rukou jedné strany; tvoří se mezi ním a příslušnou politickou stranou příliš krátké spojení. Pro rozšíření koalice se zase uvádí důvod z oblasti politické estetiky, že by bylo velmi krásné, kdyby se v jubilejním roce republiky vytvořila vláda co možno nejširší.

Oba požadavky jsou však — nehledíme-li k jejich hodnotě zásadní — jako stvořeny k tomu, aby se za nynějších poměrů v koalici navzájem držely v šachu. Není totiž tak docela nepravděpodobné, že požadavek agrární byl položen jen proto, aby poněkud zkomplikoval situaci, tak aby se na poměrně prostý a snadný plán výměny resortů trochu zapomnělo. Pro tuto

domněnku by svědčil fakt, že poslanec Beran přišel s požadavkem rozšíření koalice, ve chvíli, kdy plán výměny resortů začal nabývat povahy hodně aktuální. Vzniklo domnění, že si agrární předseda vede nové pomocníky, a toto domnění mohlo mít pro agrární stranu ten vítaný účinek, že poněkud schladilo socialistické a lidovecké nadšení pro výměnu resortů, když se ukázalo, že by agrární strana to, co ztratila výměnou, mohla snadno získat rozšířením koalice. Není docela jisto, že agrární požadavek, aby šli Rudovci do vlády, byl míněn zcela upřímně. Znací slovenských poměrů praví, že skutečnými politickými soupeři na Slovensku jsou právě Rudovci a agrárníci, a způsob psaní Rudového tisku tento názor potvrzuje. Najde se tam více útoků na agrárníky než na strany ostatní. Je to tedy trochu zvláštní podívání, že předseda agrární strany se v Praze přimlouvá za přijetí Rudovců do koalice, zatím co se s nimi jeho strana na Slovensku drží v krížku. Účasti Rudovců v koalici by tento zápas asi nebyl skončen, nýbrž pokračoval by prostě na koaliční půdě. Ludovci by jistě nabyli nové politické moci a zejména nových hmotných prostředků, které by se konec konců (v organizačních družstevnictví atd.) obrátily proti agrárníkům. Stojí agrární strana doopravdu o něco takového?

Zbývá ještě vyřídit otázku, co s druhým kandidátem koaliční účasti, národním sjednocením. Tady věci vypadají podstatně jinak než u Rudovců. Kdežto o Rudovce se ucházela vláda, uchází se naopak národní sjednocení samo o přijetí do vlády. O Rudovce mohla stát vláda proto, aby uumlčila jejich opozici, o národní sjednocení však z tohoto důvodu stát nemusí, protože jeho opozice ustála sama sebou. Zašla smrtí přirozenou a neslavnou. Národní sjednocení se uchází o účast ve vládě jako strana, která politicky ztroskotala. Před třemi lety ji vyvedl dr. Hodáč s velikým hlukem do radikální opozice proti „systému“, aby za tři roky zdvořile zaklepal právě na dveře tohoto systému a uctivě žádal o vpuštění. Všechny opoziční zbraně zvyrážel této straně politický vývoj posledních tří let z rukou, až jí nakonec zbyly jen neškodné námitky proti politice 18. února. I ty se nyní strana chystá odložit, když dříve na sobě dobrovolně provedla tělesné očištění od živilů ligistických. Největší zájem na tom, aby byla přijata do koalice, má tato strana sama. Znamenalo by to pro ni politickou rehabilitaci. Za tři léta neplodné opozice se naučila skromnosti. Její konjunkturální spekulace na náhlý vzrůst naprosto selhala. Jestliže se tedy národním sjednocení nepodařilo stát se jednou z vedoucích stran, zbývá mu sotva co jiného než spokojit se se zbytkem starých posic a dostat zase ten kousek vládní moci, na který mu ony posice dávají nárok.

Snad tedy zdvořilé vystupování národního sjednocení obměkkí srdce velkých koaličních stran. Stane-li se to, bude si nepochybně koalice dobře vědoma toho, že prokazuje službu ona národním sjednocení a nikoli národní sjednocení jí. Bude právem žádat politickou kapitulaci této ztroskotavší strany a náležitě záruky, že se už nebudou opakovat dobrodružné výlety do opozice a utíkání od odpovědnosti. Národní sjednocení bude musít závazně slíbit, že bude loyálně spolupracovat v koalici podle zásad, proti nimž se kdysi tolik bouřilo, ať už jde o politiku hospodářskou, zahraniční nebo národnostní. Zejména v tomto posledním oboru nastala velká změna už po jeho odchodu do opozice — míníme vládní usnesení z 18. února 1937 — bude tedy zvlášť nutno, aby se národní sjednocení s touto politikou výslovně ztotožnilo. Koalice by byla sama proti sobě, kdyby přijímala novou stranu jen proto, aby ta smad zevnitř podkopávala směrnice, jejichž provádění je za nynější mezinárodní situace pro stát naprosto nezbytné. To pro národní sjednocení znamená vzdát se heslovitého a bombastického nacionalismu v oficiální politice i v tisku — jistě nikoli lehká věc pro stranu, která si zvykla právě na něm zakládat svou existenci. V tomto ohledu však nesmí být a také jistě nebude kompromisů. Mnozí jistě budou marně hledat, co vlastně po takovéto kapitulaci zbuduje z nechvalně pověstné „sjednocenecké“ politiky. Ale s touto nesnází necht' už se strana vyrovná, jak umí. Přijímat ji do vlády za jiných podmínek by nemělo smyslu.

Z. S.

O té svobodě a dobrovolnosti v Třetí říši

Není snad v nacistickém Německu projevu — ať již jej pronáší Vůdce či některý z jeho uniformovaných i neuniformovaných podvůdců — v němž by nebyla velebená příkladná obětavost německého lidu, v němž by nebyla náležitě zdůrazněna a v novinových referátech pak tučně vypichnuta ona nadšená spontánnost, s jakou se všichni „Volksgenossen“ zúčastňují všech podniků strany, a dobrovolnost a svoboda, jaká je jim zaručena stranou přispívání na různé účely Třetí říše a NSDAP — ať už jde o „freiwillige Winterhilfe“, stejně „do-

Naše demokracie si musí uvědomiti, že při rozhodování o spolupráci se SdP jde o více než o dohodu s „nějakou“ politickou stranou. Jde o sblížení a vyrovnání mezi dvěma naprosto odlišnými světy, jde o uznání civilisace, která nebyla nikdy naše, která nevyrostla z této půdy a nikdy na ní nemůže a ani nesmí zdomácněti.

B. Palkovský.

Vynálezy

Často jsou spory o prvenství toho neb onoho vynálezu. Den podání patentu možno považovati za zrození vynálezu. Ale byly doby, kdy nebylo patentní ochrany. A jsou patenty, kdy rozhodovalo několik minut. A. G. Bell přišel se svou patentní ohláškou telefonu jen o chvílku dříve než E. Gray, a ta chvílka rozhodla. A jsou patentní spory, v nichž rozhodují slova a slovíčka. Kolik patentních sporů bylo vyvoláno jen proto, aby slabší vynálezce byl poražen firmou, která mohla dáti do sporu statisíce? Může se vynálezce jen tak dáti do sporu s trusem, který má miliony?

Každý velký vynález, i když je dílem jedince, přece navazuje na práci předchůdců; je odkázán na svou dobu. Úspěch jeho, byť byl sebe silnější, je podmíněn dobou. Nezáleží tu jen na nápadu, ale na tom, jak kdo jej dovede uskutečnit a prakticky provést a uplatnit. Otec žárovky je jistě T. A. Edison, ale myšlenka žárovky, která by svítila, byla již před Edisonem; ale Edison udělal lacinou, dlouho svítící žárovku.

Řada vynálezů vysvětluje se jako dílo šťastné náhody, ale není to vždy tak. Je však pravda, že náhody rozhodují o osudech vynálezů. Rozhodují tu myšlenkové, hospodářské a sociální poměry doby, v níž vynález byl učiněn. Obyčejně vynálezy narazily na odpor své doby. V Americe zjistili, že od první myšlenky vynálezu až do zhotovení prvního modelu uplyne průměrně 176 let. K praktickému použití je potřebí 24 let. Aby se stal vynález obchodně úspěšným, je zapotřebí ještě vývoje 12 let, a než se vynález stane majetkem milionových mas, uplyne opět 17 let.

Odměna, které se vynálezci dostane, zřídka kdy odpovídá významu vynálezu. V Americe je řada Adamsů, kteří se proslavili: jeden z nich je otcem americké nezávislosti, ale nejvíce peněz vydělal Adams, který počal vyrábět žvýkačí gumu. Zbohatl vynálezce holičích čepelek; zbohatl vynálezce nožičků, kterými se otvírají konzervy. Ale největší vynálezci se dočkali jen posmrtné slávy. Watt je vynálezcem parního stroje, ale také autorem slov, podle nichž není větší bláznovství na světě, než se stát vynálezcem. Edison, který měl úspěch jako snad nikdo druhý a ze kterého jistě nemluvíla závist, prohlásil po válce, že vynálezce, který nemá vlastních prostředků, nebude mít užítka ze svého vynálezu. Potvrdilo to přelícení v Americe, kde bylo uvedeno, že pouze 1% vynálezců má jakési hmotné výhody ze své práce. Vynálezy a vynálezci jsou odkázáni na hospodářský systém své doby.

Ale jistě záleží na tom, jakou kdo přikládá důležitost svému vynálezu, jak má vůli, zájem a schopnost jej uvést do praxe. F. Nachtikal, při třicátém výročí úmrtí K. V. Zengera, uvedl, že odpověď na otázku, proč Zenger své cenné objevy nechával na pospas jiným, aby je znovu objevili a z nich těžili, nutno hledati v jeho tékavosti, v tom, jak od jednoho předmětu přebíhal k druhému a nestačil je propracovati do podrobností, jak od jednoho problému utíkal k druhému. Roentgen mohl být milionářem, ale stačilo mu vědomí velkého objevu.

Úspěch vynálezu závisí z velké části na schopnosti vynálezce svůj vynález prakticky uplatnit; ale i největší vynálezci jsou jen článkem celého vývoje. Vynálezy nejsou dílem jednotlivců, je to podvědomá a kolektivní práce celých generací.

To ukázal spor o Marconiho. Téměř každý národ může říci (a má pravdu), že měl muže, kterým se počíná historie rozhlasu, nebo muže, který aspoň v tomto rozvoji hrál významnou roli. Italové se mohou dovolávat toho, že Marconi svými radiotelegrafickými signály překlenul Atlantický oceán. Němci mohou ukazovat na Hertze, který prakticky ukázal, že jsou elektrické vlny, že skutečně existují, ale nevěřil, že by mohly něco znamenat. Francouzové mají skromného Branlyho; ale toho praxe nezajímala. Angličané mohou počítati Faradayem, nebo aspoň Maxwellem, kteří dali myšlenkové základy. Dánové mohou ukazovat na W. Paulsena. Američané mohou zařítí Edisonem; historie radiolampy počíná Edisonovým efektem, který Edison objevil; ale nic víc. Dále šli a došli Angličan T. A. Fleming a Lee de Forest v Americe, kteří přišli k radiolampě. Rusové mohou ukázati na A. S. Popova, Jihoslované na Teslu, s jehož jménem je spojeno užiti čtyř oscilačních okru-

hů. Tesla se zahleděl příliš daleko: toužil předčasně o přenosu energie na dálku. Byl to technik a — visionář. A my? Není to touha, abychom měli také svého vynálezce, když je tu vysloveno přání, aby jméno pensylvanského Slováka a kněze Murgaše bylo spravedlivě uznáno tam, kde i vývoj radiotelegrafie a rozhlasu ukazuje, že vynálezy nejsou dílem jednotlivce, ale celé řady jednotlivců, jak za sebou jdou. V. G.

politika

Stanislav Yester:

Německá armáda se stala větším nebezpečím

Konservativní plány.

Kdyby byla v Německu národně-socialistická revoluce představovala jen prostředek k zjednodušení vnitřních politických poměrů a k likvidaci zahraničních závazků a mocenských omezení, pak musila být vítanou pro všechny německé konservativce. Pokud v nacismu viděli jen revoltu proti domácím zmatkům a hospodářské katastrofě, potud jim to byla výpomoc z nouze. Z nacistického programového mraku nesmělo ovšem pršet. Proto bylo třeba, aby se dobře bdělo nad možnými pošetilostmi.

Nedávno jsme tu řekli, že od dob velikého krále Friedricha německý důstojnický sbor nebyl přeplněn tolik aristokraty, jako tomu bylo v malé armádě demokratického Německa od podepsání versailleského míru až do příchodu Hitlera k moci. Konservativci v tomto velitelském sboru měli naprostou a vysokou většinu.

Když budovatel nové německé armády generál von Seeckt si liboval diktát versailleského míru, pokud šlo o německou brannou moc, nebylo to pokrytectví. Počítal takto: Proti nepříteli zahraničnímu musíme postavit v e l i k o u n á r o d n í a r m á d u. Ať už jsou mezi Němci názory na vnitřní politiku v největších rozporech, proti nepříteli zahraničnímu vždy bude jednota, jedna fronta. Proto armáda válečná může být celonárodní, doplněna všeobecnou brannou povinností co nejšířší. Něco jiného však bylo s a r m á d o u m í r o v o u. Kdyby se do té dostaly politické třenice a pokrokové reformy, nejen že by konservativci ztratili v ní vliv, nýbrž armáda by se stala také málo kvalitní i po stránce odborné. V čelo armády demokratického Německa by se dostali vojáci političtí, levě zabarvení, odborné nuly. Výchova důstojnického sboru by pak podle toho vyhlížela. Každá strana by tam chtěla mít své lidi, každá by z toho chtěla těžit. Tomu chtěl od samého počátku v. Seeckt zabránit.

Proto ji pod rouškou přísné odbornosti v. Seeckt odpolitisoval do prava. Proto prohlásil versailleský diktát, dovolující v Německu jen armádu postavenou z nájemných vojáků, za dobrodiní. Vrchní velitelství si prostě mohlo vybírat nejen dorost důstojnický, nýbrž i mužstvo. Do říšské obrany se nedostal voják, který by měl „podezřelou politickou minulost“. Odvod se dál nejen přísně po stránce tělesné, nýbrž i mravní. Než byl přihlásivší se dobrovolník povolán k odvodu, provedlo se o něm důkladné politické šetření. Do německé říšské obrany nedostal se nejen žádný komunist, nýbrž ani žádný sociální demokrat. Velmi přísně se dbalo, aby se v ní neuhnázili jedinci nacističtí.

Říšská obrana, čítající 100.000 mužů, představovala v r. 1926, když ji opustil v. Seeckt, skvělý nástroj, po-

slušný ne vlády, nýbrž svého vrchního velitele. Konser-
vativci v demokratickém Německu nevládli, ale měli
v rukách něco mocnější než hlasovací lístek: celou bran-
nou moc, které se dalo tvrdě užít nejen proti národním
socialistům a komunistům, jak se to ukázalo už v letech
1922 a 1923, nýbrž i jinak. Tato armáda by byla bez
hlesu zatkla německý parlament i s prezidentem republi-
ky, pokud to nebyl voják. Nakonec se tato armáda
dočkala, že nejzaslouženější, nejpopulárnější voják sta-
rého císařského Německa stal se prezidentem Německa
republikánského. Jak dalece se o to zasloužila sama, stálo
by také za prozkoumání.

Když starý maršál Hindenburg dosedl na stolec pre-
sidentský, byly vlastně jeho dny pomalu sečteny. Podle
plánů konservativců po Hindenburgovi mohl být presi-
dentem zvolen některý člen panovnického rodu, který by
později lidovým hlasováním ujal se vedení státu jako zá-
konný panovník. Zatím se demokracie měla zošklivit ši-
rokým vrstvám dobře řízenou propagandou. Zde svým
nepřátelům v mnohém usnadňovali práci demokraté buď
svou politickou neschopností nebo svým nedemokratic-
kým a nesocialistickým způsobem života. Kdyby se ne-
podařilo monarchii prosadit po dobrém, vždy tu byla po
ruce znamenitá nájemná armáda, která byla připravena
na rozkaz svého vrchního velitele rozsekat kde koho.
Vedle armády tu byl ovšem ještě těžký průmysl a těžký
kapitál, který tvořil mohutnou materiální základnu bu-
doucích politicko-vojenských manévrů proti demokracii.

Než se dáme do popisování dalšího vývoje nové ně-
mecké armády, musíme se ještě vrátit k plánům gene-
rála v. Seeckta, který pro vnitřní potřeby žádal armádu
naprosto oddanou svému vrchnímu veliteli, v níž důstoj-
nický sbor bude konservativní a voják naprosto nepoli-
tický. To byla ta nájemná skvělá armáda, nadiktovaná
versailským mírem. Co stačilo v míru na dokonalou
ochranu finanční, průmyslové a velkostatkářské zájmové
skupiny, daleko však nevyhovovalo potřebám válečným.
Německá nájemná armáda nemohla chránit s úspěchem
německé hranice, natož že by se pustila do nějakého vý-
boje. Doma byla brzdou levičáckého kvasu a zahraničí
při tom byla neškodná. Obě tyto její vlastnosti vyhovovaly
znamenitě západu.

Generál v. Seeckt musil několikrát přikousnout rty,
když Spojenci, hlavně Francie, začali harašit meči, proti
kterým říšská obrana byla opravdu jen dětskou šavlíč-
kou. Proto vedle mírové armády žoldněřské hleděl v.
Seeckt vybudovat velikou armádu miliční, která by
jednak převzala obranné úkoly za války a jednak
tvořila doplňky pro žoldněřskou armádu, určenou pak
jen pro cíle ofensivní. Tato miliční armáda byla cvičena
oněmi desítkami tisíc německých důstojníků, kteří podle
diktátu mírových smluv musili řady německé říšské
obranu opustit a nyní byli mladými pensisty bez smyslu
života.

Armáda hledá politické spojení.

Čím kratší služební doba, tím více se za tytéž peníze
vycvičí vojáků. Proto generál v. Seeckt pro miliční armá-
du žádal asi půlroční výcvik. Především šlo o mládež,
která nebyla ve válce světové a nepodléhala už všeobecné
branné povinnosti. V r. 1920, když v. Seeckt začal bu-
dovat říšskou obranu, v Německu nebylo muže do 20 let,
který nebyl vycvičen, a z nich až na poslední ročník
všichni byli také na frontě. Šlo jen o to tyto velké masy
zkušených vojáků znovu ukáznit a udržovat odborně
v kondici, to je, přiučit je novým vojenským řádům. Tato

věc se celkem nedařila, poněvadž všichni vojáci z fronty
byli političtí, tedy oddaní určité straně. Vznikly organi-
sace starých vojáků počínaje „Rudými bojovníky z fron-
ty“, kteří byli komunisty, „Říšská korouhev“ sociálně
demokratická a konče konservativní „Ocelovou přílbou“.
Za armádou ve skutečnosti stála jen „Ocelová přílba“.

Starí bojovníci z fronty ovšem rok po roce přecházeli
z prvé zálohy do zeměbrany a konečně do domobrany.
Vrchní velení každým rokem musilo vyškrtnout jeden
jejich ročník z mobilisačních seznamů. Zatím co se zá-
loha bojovníků z fronty zmenšovala, zvětšoval se počet
mládeže, která nebyla povolána do zbraně, poněvadž ver-
saillský mír Německu zakazoval všeobecnou brannou po-
vinnost. V r. 1930 byly tu 3 miliony mládeže, která ne-
poznala řádnou vojenskou službu a která prodělávala vý-
cvik jednak v politických organizacích jednak krátký vý-
cvik miliční. Mládež potřebuje vždy ohnivých programů.
Nerada se řídí podle svých otců, i když jsou třeba komu-
nisty. Proto v těchto 3 milíonech nevyvíčených němec-
kých branců nejvíce získala pro své vojenské organizace
strana národněsocialistická, která byla uvnitř organiso-
vána zcela vojensky.

Voják konservativce viděl v r. 1930 tento obrázek:
Vojáci z fronty jsou už třicátníci a čtyřicátníci, tedy ze-
měbrana a domobrana. Z těch pro frontu už velmi málo
přichází v úvahu, poněvadž jsou buď neschopní fyzicky
nebo morálně. Fyzicky je podlomila nouze, těžký život,
a morálně politický radikalismus. Dvě třetiny této zálohy
prvého a druhého sledu byly socialistické a komunistické
a ze zbývajících třetiny mnoho fyzicky méněcenných. De-
set ročníků nevyvíčené mládeže bylo také nepoužitelné
v řadových formacích. Fyzicky byli lepší; značná část
jich byla organizována politicky jednak u národních so-
cialistů a jednak v konservativních branných spolcích.
Měla miliční výcvik a při tom nejlepší ve spolcích
o nichž jsme se zmínili. Národní socialisté vychovávali
mládež vojensky ukázněnou, bojovnou, nadšenou pro věc
„Třetí říše“. Rostoucí krize hospodářská podporovala
politický radikalismus a tím oslabovala také zálohy nové
válečné armády Německa. Politický radikalismus obracel
zájem mládeže na otázky vnitřní. Stát prodělával těžkou
krisi. Léta ubíhala. Konservativci měli, pravda, v armádě
znamenitý nástroj vnitropolitický, ale když šlo o otázky
zahraničně politické, německá branná moc rok od roku
byla na tom v otázce záloh hůře a hůře.

Velení říšské obrany vidělo, že musí se zřít v zájmu
branné síly státu své izolace, která byla vyvolána obavou
o konservativní posice, a jít na kompromisy
s vedením širokých mas. Bylo vyloučeno
spojit se s komunisty. Pak se mohlo volit jen mezi státo-
tvornou levicí anebo národnými socialisty. V říšské obraně
se utvořily dvě skupiny. Jedna byla pro kompromis
s demokracií orientovanou doleva a do středu. Mělo
tedy dojít k jakési národní koncentraci, v rámci demokracie. Toho se však
obávala druhá skupina. Tvrdila, že za současné hospo-
dářské krize masy se budou dále radikalizovat komunis-
ticky a národněsocialisticky. Nakonec se spojí
národní socialisté s komunisty, a proti
tlaku těchto dvou autoritativních a
radikálních stran bude bezmocná koa-
lice státotvorná. Pro demokratické řešení byl
generál Schleicher, který potíral stejně přísně komunisty
jako národní socialisty. Opačný názor zastával v. Papen,
který získal v okolí Hindenburga stoupence pro svou teo-
rii, jež radila spojit se s nacismem a použít ho jako boří-

vého berana proti demokracii. Při tom nacisté budou vždy odkázáni na konservativce pro funkce státnické, poněvadž nacisté jsou političtí, národohospodářští i vojenští primitivové.

Konservativci se přepočítali.

Ale diktátorská moc, které se r. 1933 dostalo Hitlerovi, vedla nesporně k vzrůstu moci nacistické strany, opřené především o mládež. Zavedením všeobecné branné povinnosti v Německu zůstával německý velitelský sbor konservativním, pokud šlo o vyšší hodnosti, štábní důstojníky. V žoldněřské říšské obraně byl konservativní (junkerský) také nižší důstojník. Armáda, která zavedla všeobecnou brannou povinnost, musila však zvětšit svůj důstojnický sbor z 5000 osob na 30.000. Ani tu nechťeli junkeři kapitulovat a tak povyšovali do nižších důstojnických hodností, pokud to šlo, nepolitické poddůstojníky žoldněře a pak reaktivovali většinu svých spolehlivých kamarádů, kteří kdysi nemohli být přijati do zmenšené říšské obrany v r. 1920. Ale ať se dělalo co chtělo, do nižšího důstojnického sboru se dostávaly prvky nacistické. Totéž bylo s armádou, doplňovanou obecnou brannou povinností. Bývalí žoldněři malé armády (z nichž značná část byla přejmenována i bez náležitého všeobecného vzdělání na důstojníky), nestačili v nové veliké armádě obsadit ani významná poddůstojnická místa. Hitler počítal správně, že přes mládež se dostane postupně, ale jistě k plné moci. Proto výchovu mládeže po stránce branné dal zcela do rukou nacistické strany. Také předvojenská výchova k pracovní službě byla a je řízena stranou. Armáda proto dostává z půlroční pracovní povinnosti dorost politicky naprosto usměrněný, nacistický. Proti této infekci, jak to konservativci nazývali, v armádě je velení zcela bezmocné. Nepřepočítáme se mnoho, když budeme tvrdit, že v dnešní německé armádě, kde je dvouletá vojenská povinnost, mezi mužstvem a poddůstojnictvem je 75 proc. nacistů uvědomělých a vůdci věrných. V důstojnickém sboru bude to mezi nižšími asi 30 proc. a mezi vyššími 10 proc. Čas, jak jsme viděli, pracuje pro Hitlera. Udrží-li se u moci a bude-li si tak opatrně počínat jako Mussolini, tedy za dalších pět let německá armáda bude nacistická z 90 proc. v mužstvu a ze 40—50 proc. v důstojnictvu.

Bude teď německá armáda slabší nebo silnější?

Otázkou je nyní, jak toto vrůstání nacismu do německé branné moci působí na její strategickou výkonnost. Je tím oslabována nebo posilována? Na to mohou odpovědět jen Hitlerovy zahraniční plány. Věřili-li, že čas i v míru pracuje pro něho, pak nesporně nacisování armády povede k splnutí armády s masami, jak jsme viděli v Itálii, a stát se ukáže silnějším i vůči zahraničí. Jestliže však Hitler bude netrpělivý a už v nejbližší době se rozhodne k nějaké válečné akci, znamená nacisace armády veliké oslabení strategické.

Mussolini se pustil do koloniální války, až když jeho armáda měla 12—15 ročníků záložníků dobré fašistické výchovy. Krátce, italská operační armáda, síly řadové i prvý sled záloh zeměbranceckých je dobře vychován fašisticky. Vojáci, kteří dnes v Itálii narukují, znají jen Itálii fašistickou, poněvadž při nastolení fašismu jim bylo 5 roků. V Německu v r. 1937 opustil kasárny teprve

prvý ročník záložníků, kteří mají za sebou řádnou dvouletou vojenskou službu. Deset ročníků 1920—1929 bylo za poslední čtyři roky procvičeno jako náhradní záloha a pět ročníků 1930—1934 o něco lépe. Německé zálohy pro velkou válku nejsou proto prvotřídní. Toho si byl vědom dnešní německý generální štáb a proto varoval před ukvapenými politickými manévry, jež by mohly vyzrát v evropskou nebo světovou válku.

Zde ovšem názory odborníků konservativců mohou být potírány poukazy na revoluční armádu francouzskou. Může se také ukázat na československé legie, které skoro s holýma rukama se pustily do boje s Trockého vojsky, menšina proti přesile. Tehdy také staří odborníci ruští nám radili ke kapitulaci, nechyběly ani varovné hlasy vojáků spojeneckých. Naši 25—27letí plukovníci a 30letí generálové však zvítězili.

Vzrůst nacismu v německé branné moci bude jí do dávat dynamismu, bude potírat opatrnictví starých odborníků, bude to stále nebezpečí evropského míru. Tento dynamismus ještě poroste, jestliže evropský západ se ukáže v zahraniční politice povolným, nezřetelným. Ovšem velká slabina tohoto dynamismu může být v podceňování protivníka, jak tomu bylo u dynamismu bolševického, když šlo o útok na Polsko. Bude-li protivník tvrdší, než se čekalo, pak porážka dynamické armády nacistické bude morálně strašnější, než by byla porážka statické armády junkerského řízení.

Otázka byla totiž špatně položena. Nacismus posílí německou brannou moc, jakmile nepřítel bude slabší, než se soudilo, jakmile do demokracií postačí strčit, aby se zhroutily. Bude-li však odpor nepřítel nad očekávání větší, pak nacismus povede k válce, která nebude, jak žádali generálštábní junkeři, řádně pojištěna proti neúspěchu a pak je to dnes pro nenacistický a nefašistický svět strategická výhoda, že se německá armáda mění v armádu německého národního socialismu. Jádro problému je v síle nebo slabosti evropského západu.

Josef Krejčí:

Jednobuněčnost v politice

Jednobuněčný živočich, to jest, jak v biologii známo, jedna buňka a dost. Nikdo by neuvěřil, kolik příležitosti má současný pozorovatel politického dění studovati jednobuněčné, t. j. nejprostší živočichy. Politický svět je plný prvoků, naprosto to jednoduchých bytostí, které vydávají noviny a i jinak vyjadřují, co si myslí. Je nesmírně zajímavé nahlédnouti do tohoto světa.

Arcibiskup z Canterbury je bolševik.

První pozorované zvířátko: protibolševický prvok, živočich přímo klasické jednobuněčnosti. Považuje všechny ostatní živočichy za právě tak jednobuněčné, totiž za bolševické prvoky. Kdo je to vrchní rabín New-Yorku? Bolševik. Arcibiskup z Canterbury? Bolševik. Sinclair Lewis, G. B. Shaw, ale právě tak Chesterton a Jules Romains? Bolševici. Výbor Nobelovy ceny? Bolševici. Kardinál Verdier a monsignore Šrámek? Bolševici. Herriot? Bolševik. Arnold Schönberg? Bolševik. „Manchester Guardian“, pařížský „L'Œuvre“ a náš bodrý „Prager Tagblatt“? Bolševické štvavé plátky. Teorie relativity? Bolševická. A — ve vši skromnosti — i náš časopis? Samozřejmě, bolševický. Na světě ještě

jakživ nebyl tak jednotný pohled na svět. Skutečně závidění hodné.

Arcibiskup z Canterbury je žid.

Druhé pozorované zvířátko: antisemitský prvek. Je to odrůda právě vylíčeného druhu, trochu obměněná. Antisemitský prvek považuje všechny ostatní živočichy také za prvoky, totiž za židovské prvoky. Arcibiskup z Canterbury, Sinclair Lewis, G. B. Shaw, ale právě tak Chesterton, Romain, výbor Nobelovy ceny, kardinál Verdier, monsignore Šrámek, Herriot? Židé! Moderní hudba, novopositivismus, moderní architektura? Židovská drzost! Pen-klub, Rotary-klub, Liga Společnosti národů, skautské organizace? Centra židovského světového spiknutí! Vatikán, anglický královský dvůr, Intelligence Service, čínská Kuomintan, americký New-Deal, Habsburkové, španělské cortes, rozhodčí soud v Haagu? Všechno dokonale požidovštěné. A — ve vši skromnosti — i náš časopis? Samozřejmě, požidovštělý orgán. Protižidovskému prvoku nebudete nic povídat. Vyzná se. Jediný princip, který je s to přinést do mnohotvárného světa přehledný pořádek: vlastní jednobuněčnost.

Arcibiskup z Canterbury je trockista.

Třetí pozorované zvířátko: protitrockistický prvek. Považuje také všechny živočichy za jednobuněčné, totiž za trockistické prvoky. Protitrockistický prvek je poměrně neškodný druh jednobuněčného živočicha — alespoň v našich krajích.

Protitrockistický prvek prohlédá svět právě tak dobře, jako protibolševický nebo protižidovský. Vyzná se a nikdo mu nic nenamluví. Arcibiskup z Canterbury? Trockista! Vrchní rabín z New Yorku? Trockista! Sinclair Lewis, G. B. Shaw, ale právě tak Chesterton a Jules Romain? Vyslovení trockisté! Japonský generální štáb, Francova vláda, německé Gestapo? Hnízda trockistických spiknutí. Rudolf Hess, dr. Schuschnigg, kardinál Pacelli, norský král, mexický prezident, Dalajlama? Samí trockisté. Rudolf Beran, dr. Hodáč, Jiří Stříbrný, Rudolf Gajda, Karel Teige, Wenzel Jaksch, Antonín Hampl, kavárna Mánes, E. F. Burian, surrealisté? Šmahem všecko trockisté. V Paříži vyletěl do vzduchu dům svazu průmyslníků? Dílo trockistů. Stávka v Marseille? Dílo trockistů. V Chicagu byla zlomena stávka? Dílo trockistů. V Sidney vybuchla bomba v dělnickém domě? Trockistická práce. Někdo čte se zájmem gigantické číslice o německém hospodářství? Trockista! Někdo analyzuje gigantická čísla o ruském hospodářství? Trockista! Někdo je pro odstranění paragrafu 144? Trockista! Někdo je proti odstranění paragrafu 144? Trockista! Konference v Berchtesgarden, mírová smlouva ve Versailles, obsazení Porýní, rusko-japonská válka 1904, reformace, protireformace, třicetiletá válka, rasová teorie, protimilitarismus, militarismus, druhá internacionála, protikominterná, španělská chřipka, Pen-klub, Rotary-klub, atonální hudba, moderní architektura? Trockismus. Protitrockistickému prvoku nikdo nic nenamluví. „Stürmer“, „Times“, „Temps“, chudák „Prager Tagblatt“? Trockistické orgány. A — ve vši skromnosti — i náš časopis? Inu, samozřejmě trockistický.

Jako nelze protibolševiku vymluvit, že arcibiskup z Canterbury není bolševikem, tak nelze protitrockistovi vymluvit, že šlechtic von Papen není trockista. Tady se prostě diskutovat nedá. Zde se musíme spokojit studiem symptomů nemoci a doufat, že se časem také najde způsob, kterak ji léčíti.

Trockisti a protitrockisti.

O tom, kdo je opravdový trockista, rozhodují dvě objektivní kriteria: za prvé musí být takový člověk přesvědčen o naprosté správnosti bolševického programu a za druhé musí věřit, že tento program byl Stalinem zrazen a že se dá provést jedině Trockého metodami. Trockista je bolševik, který se ničemu nepříučil a dnes právě tak, jako před dvaceti lety, je za všech okolností „proti jakékoli spolupráci proletariátu a buržoasie“, proti jakémukoli sblížení bolševismu s měšťáckou demokracií, pro bezkompromisní třídní boj dělníků v každé situaci, proti jakékoli formě obrany vlasti, pro permanentní proletářskou revoluci ve všech zemích a za všech okolností. Celkem můžeme říci, že na světě není víc, než několik tisíc trockistů, což je vzhledem k zastaralému pojetí ještě stále počet ku podivu veliký. Dokonce i v Československu se vyskytují tři nebo čtyři tucty trockistů (spíše tři, než čtyři), jak ujišťují znalci.

Je třeba uvědomiti si tuto reální situaci, chceme-li pochopiti zvláštní reakci prvoků. Detailně naleznete tuto typickou reakci popsanou v psychiatrických učebnicích, a sice v kapitole o utkvělé myšlence. Lidé, trpící stihomamem, nejsou v podstatě nic, než lidé redukování. Veškerá osobnost scvrkla se na nejmenší jednotku.

I otužilému pozorovateli puká srdce, musí-li přihlížeti, do jaké míry dovede takový nemocný sám sebe mrzačiti. Aby si uchoval svou jednobuněčnost, odřezává si stále znovu všechno, co mu přibýlo na zkušenostech. Protižidovští prvoci jsou na příklad ochotni připisati židům všechny pozoruhodné výkony lidstva, jen aby se zmocnili důkazu pro svou utkvělou představu, že židé ovládají svět. Nic jim, chudákům, nevádí, že tím degradují všechny ostatní lidi na podřadné tvory a že ze židů činí polobohy — nemocný to vůbec nepozoruje, neboť pro něho má význam jediná věc: důkaz pro jeho utkvělou myšlenku.

Zvlášt ubohé je toto zmrzačení u protitrockistických prvoků. Víme, že takový nemocný — ostatně sám komunista — je ochoten ujišťovati svět dnes a denně, že devět desetin zakladatelů sovětského Ruska a ruské komunistické strany jsou nejstrašnější, nejkrutější, nejkrvelačnější a nejsprostší ničemoví dějin. Nejhlupejší protibolševická lži-propaganda ostýchala se dokonce i v nejozřejevějších revolučních dobách přiřknouti komunistickým vůdcům třeba jen zlomek zločinů, jež jim dnes kladou za vinu komunističtí protitrockističtí prvoci, jen aby dokázali, že trockismus ohrožuje celý svět. Člověk aspoň poněkud normální by ihned vystoupil z komunistické strany, kdyby uvěřil, že zakladatelé, první vůdci a učitelé jeho strany byli bezvýjímky (až na jednoho mrtvého a jednoho živého) vrazi, placení ničemoví, prodejní špioni, šílení bandité, traviči, alkoholikové, chuligáni a loupežníci. Naproti tomu však nemocný komunista, který se omezil na jednobuněčnou existenci, dostává záchvaty zuřivosti, jestliže slyší, že někdo komunistické vůdce přece jenom nepovažuje za schopny všech těchto zločinů. „Cože? Pochybujete, že tvůrci mého komunistického programu, zakladatelé a vůdci mé strany od samého počátku, budovalé mého milovaného sovětského Ruska byli nejobludnějšími zločinci světových dějin? Jen dokonale nestoudný a nenávislný nepřítel komunismu může o tom pochybovat, vy bídácký trockisto!“ A teprve teď, po tomto záchvatu, vidí nemocný svět zas v přehledném pořádku.

Musí se zaznamenati, že stav nemocného se rapidně zhoršil. Ještě před rokem tento komunistický protitrockistický pacient věřil, že zakladatelé a učitelé jeho strany nebyli rozenými ničemy, nýbrž byli původně důstojní muži. Octli se na nakloněné ploše teprve v průběhu nešťastného frakčního boje, a poněvadž veškerá naděje na politický úspěch zmizela, sáhli k zločinným prostředkům. To si myslil nemocný ještě před rokem. Tímto způsobem se vyhnul nezbytnému vystoupení ze strany. Za necelý rok dostavil se naprostý rozklad jeho duševního stavu a nyní ten chudák přísahá, že se máme stát členem jeho strany, poněvadž její zakladatelé — jak se právě ukazuje — byli už v r. 1918 zločinní ničemové a řemeslní špioni. Tedy v době, kdy právě sami zakládali kominternu, které dali program a pak ještě alespoň osm let ji autoritativně vedli. Pozorovatel hledí užasle na přírodní záhadu a děsí se živočicha, který tohle všechno dovede pojmuti a srovnati s dosavadním svým smýšlením.

Abychom se vyhnuli nedorozumění, zdůrazňujeme, že tyto úvahy platí o jednobuněčných individuích, ale nevztahují se na reálné politické boje v určitých státech, nebo na zápasy mezistátní. V takových státních bojích záleží poměrně málo na tom, jaké karikatury visí na zdech pro povzbuzení vlastních a pro zmatení cizích armád. Mnohem důležitější jsou v tomto případě reálné zájmy, za které se bojuje. Uzavírají-li některé vlády „pakt proti kominterně“, ví každý rozumný člověk, že při tom nejde samozřejmě o kominternu, prakticky dnes bezvýznamnou, nýbrž o kolonie, námořní cesty, suroviny, území a hospodářskou moc. Maluje-li se v některé jiné zemi na zeď strašidlo trockistického spiknutí, pak se i za tím skrývají naprosto jiné, reálné a věcné problémy vnitřního a zahraničně politického boje o moc a územní zájmy.

Mluví-li německá vláda o bolševickém nebo ruská vláda o trockistickém spiknutí, pak se politik v jiných zemích nemusí dáti zdržovat takovými deklamacemi. Nechápe je doslovně, nýbrž hledá reálné konflikty, které se za nimi skrývají. Něco jiného je však, jestliže se hysterie objeví u jedinců jako samostatný činitel. Sovětská vláda zůstane i potom vládou jedné z největších zemí a armád světa, pořádá-li procesy, nad nimiž rozumnému evropskému člověku zůstává rozum stát. Ale takový pan Gottwald, Fučík nebo jak se tito doživotní pseudonymové jinak jmenují, nejsou věru nositeli moci, nýbrž jen nositeli nechutné duševní infekce. Nemusíme je, bohuďák, považovat za politické faktory, nýbrž jen za studijní předměty.

Proč je třeba se komunistů varovati.

Autor musí však přece věnovat několik slov objektům studia.

Zkrátka a dobře, rozhodli jsme se odmítnouti jakoukoli diskusi s mluvčím komunistické strany, a to prostě z primitivní opatrnosti. Rozsudek sovětského nejvyššího soudu totiž ukázal, že naprostá většina, ba vlastně téměř všichni zakladatelé, teoretikové a vůdci komunistické světové organizace byli sprostí zločinci a placení špioni. Nejde o jednotlivé případy, a důkazy nepodává nacistický nebo fašistický soud, nýbrž nejvyšší soudní dvůr jediného komunistického státu na světě. Nemáme proto důvodu předpokládati, že jde o nepřátelskou zafjatost nebo o pomluvy proti komunismu. Nejvyšší sovětský soud nás ujišťuje, že jde o placenou špionáž od

s a m é h o z a č á t k u, která trvala celá desetiletí. Svět znal mimo Lenina zakladatele, teoretiky a učitele světového komunismu: Trockého, Zinověva, Bucharina, Rykova, Kameněva, Radka, Rakovského, Pjatakova, Smirnova, Krestinského, Joffeho, Tomského atd. Všichni tito lidé bez výjimky jsou podle ujištění nejvyššího soudu placení vyzvědači cizích zemí, vrazi a bandité.

Svět nemá důvodu, aby mladým pánům, kteří si u nás dnes hrají na komunistické vůdce, věnoval větší osobní důvěru, než starým a známým zakladatelům hnutí, jejichž povahu a práci mohl celá desetiletí studovat docela veřejně. Kdo by byl považoval Bucharina ještě před rokem za osvědčeného zločince, když ho profesor Nejedlý představoval u nás jako nesporně autoritativního a legitimovaného muže? V politice — jako ostatně v každé vědě — musíme se řídit zákonem největší pravděpodobnosti. Pravděpodobnost, že mluvčí komunistické Internacionály jsou placení špioni a zločinci jeví se podle rozsudků sovětského nejvyššího soudu alespoň v poměru 10:1. Každý poctivý člověk musí se již při mnohem menší pravděpodobnosti vystříhati jakéhokoli dotyku s lidmi, kteří jsou tak podezřelí a pocházejí z tak podezřelého prostředí. Nebezpečí, že se při tom dopustíme vůči někomu křivdy, je velmi malé, totiž 1:10, a musíme s ním počítat. Ten jedenáctý mluvčí komunistické strany, který není placeným agentem, musí nám tuto opatrnost prominouti a pyká za ostatních deset.

Je to srozumitelné i pro jednobuněčné tvory? Doufáme, že ano.

Vladimír Kulhánek:

V Rumunsku by se to mohlo stát . . .

Už třetí měsíc je Rumunsko jedním z míst, kam se obrací pozornost. Díváme-li se pozorněji na rumunské události, vidíme nápadnou shodu s poměry německými před Hitlerovým nástupem k moci. Dokonce i některé osobní politické profily jeví nápadnou obdobu.

Obdoba s Německem.

Úlohu Hitlerova hnutí hraje v Rumunsku Železná garda, Hugenbergovy nacionalisty strana národně-křesťanská, německý střed v čele s centrem a sociální demokracií a s řadou malých stran (jako byla strana lidová, státní, hospodářská, bavorská lidová a j.) nahrazují rumunští liberálové včetně malých stran. Konečně pak levice zastupuje v Rumunsku národně selská strana. Jestliže Codreanovo hnutí je v celku věrným obrazem Hitlerovy NSDAP, nelze naprosto srovnat destruktivní, internacionální, protidemokratické a revoluční německé komunisty se státotvornou, vlasteneckou, dynastickou a upřímně demokratickou stranou Maniovou. Ideologické rozpětí německých stran od prava do leva bylo mnohem širší než rumunské, bohužel vzájemná animosita a osobní antipatie hrály v rumunském životě tak důležitou roli, že pomohly utvořit stejně dusné a nesmiřitelné ovzduší tam, kde nebylo dost rozporů věcných.

Jako v Německu, začíná první kapitola konce demokracie vládou středu. Úlohu Brüningovu, úlohu velmi poctivě smýšlejícího demokrata, zastává v Rumunsku Tatarescu. Je to vláda demokratická, opírající se o malou většinu, ale přece ještě o parlamentní

většinu. Při nejlepší snaze nedovede tento režim zabránit vzrůstu pravice. Tvoří se polotajné pravicové svazy, ligy, které se pohybují stále mezi legalitou a illegalitou, a teroristické činy neberou konce. Proti těmto výstřelkům vláda zakročuje, ale ne tak ostře, aby zabránila dalším činům. Za těchto okolností zmocňuje se jisté části obyvatelstva psychosa, že je pád dosavadního režimu nevyhnutelný a že není možno zabránit vítězství pravice. Právě tak jako v Německu slabá a spíše jen formální persekuce se strany vládní radikální pravé opozice jen prospívá.

Rumunské volby z konce loňského roku podaly o tom důkaz. Jediná strana, která opravdu vítězí, je Codreanuovo hnutí. Právě tak jako němečtí národní socialisté, nenechávají železní gardisté nikoho na pochybách, že jsou naprostými nepřáteli demokracie a dosavadní linie zahraničně-politické a že chtějí změnu ve všem a všude. Nezastavují se ani před hlavou státu.

Tato strana uzavřela o volbách zajímavou dohodu, totiž dohodu se svým nejzřejmějším protikladem, s Maniovou stranou selskou. Bylo velkým překvapením, že k volebnímu kompromisu došlo právě mezi nimi. Ale i tady je obdoba. Naprostá názorová odlišnost německých nacistů a komunistů jim nebránila, aby se čas od času nesešli na společné platformě bojovat proti vládě. Společné obstrukce v parlamentě, společné útoky před veřejností, to nebylo v Německu nic neobvyklého; časem převládlo u těchto stran stanovisko taktiky před stanoviskem ideovým. Velmi nás to od Mania překvapilo, ale nebyl to v politické historii případ první.

G o g a = P a p e n .

Když tedy liberální vláda volby prohrála a obě silná křídla se chovala velmi radikálně, i vůči koruně, byl pověřen sestavením vlády Goga, muž, který sehrál v rumunské vládní krizi úlohu Papenovu. Obdoba s Německem bije do očí. Vládou byla pověřena druhá pravicová strana, strana s tradicí, vyrostlá už dávno před Hitlerem, sdružující konservativní elementy pravice. Je to strana, o jejíž náklonosti k demokracii lze oprávněně pochybovat, ale není to strana vysloveně totalitní. Protože je poměrně malá, nedosahující ani 10% (stejně jako v Německu nacionálové), nebyla utvořena čistá stranická vláda, ale byl učiněn pokus zařadit do ní i některé členy jiných skupin, na př. nepolitiky. Pokus se formálně zdařil, ale nezdařil se prakticky. Několik málo lidí, stojících až dosud mimo národně křesťanskou stranu, nezakrylo, že se jedná o vládu, za kterou stojí právě jen tato strana.

V obou případech, Gogově i Papenově, to byla vláda malé menšiny. Těžko se dá parlamentárně vládnout s jednou desetinou. Ale dá se vládnout v mezidobí. Papen a jeho nástupce Schleicher to tímhle nezdramým způsobem vydrželi tři čtvrti roku, Goga ovšem jen půl-druhého měsíce. Oba, Papen i Goga, ústavu pokrucovali, oba ji někdy i porušovali, ale oba to popírali. Řečeno jinak: oni ústavu uznávali — a tím se podstatně lišili od Hitlera a Codreana, kteří si zakládali právě na tom, že ihned všechny demokratické řády zruší.

Tlak na střed a na levici byl prováděn Papenem i Gogou pomalu, skoro nenápadně, ale velmi cílevědomě. Nikdy neprojevíli ti dva mužové touhu po sblížení s těmito skupinami, jejich city je táhly napravo. Ale napravo v německém i v rumunském případě stála strana větší a průbojnější, než byly jejich

strany vlastní. Papen byl kdykoliv ochoten přijmout nacisty do vlády, Goga byl hotov totéž provést s Železnou gardou, ale oba si hodlali zachovat vedoucí postavení. S tím se ovšem nemohli smířit ani nacisté ani codreanovci, protože docela logicky soudili, že nakonec bude přece jen rozhodovat počet a že by bylo nerozumné dát se takhle pohlcovat a odzbrojovat slabším.

Vyjednávalo se, zkoušelo se to po dobrém i po zlém. Tak si lze vysvětlit neustále se měnící poměr Papenovy vlády k nacistům a Gogovy k Železné gardě. V obou případech byl boj vlády s pravou opozicí zvláštním způsobem politických námluv.

K r á l o v o z a k r o č e n í .

A pak přišel v Německu Hitler. V Rumunsku? Pokusíme se krátce vylíčit, jak by byla vypadala rumunská obdoba:

Zvítězí konečně názor, že v pravicové koalici musí vést silnější strana. Codreanu se stává ministerským předsedou, Goga jeho náměstkem — jeho vliv však stále slábne a konečně je odklizen na nějaké vyslanecské místo. Stejně tak ostatní členové národně křesťanské strany ustupují do pozadí a dochází k totalitnímu státu Železné gardy. Změna zahraničně-politické orientace rychle postupuje, rozpadá se Malá dohoda, následuje úplné ochlazení ve vztazích k Francii a Anglii, vysloveně nepřátelský je poměr k Rusku. Naproti tomu dochází k těsnému přimknutí k berlínsko-římské ose a k protikomunistickému trojúhelníku. Tisk je rychle usměrněn, oddíly Železné gardy se stávají autorisovanou státní mocí, opoziční politikové emigrují, zbylí jsou pozavíráni, ale i zabíjeni. Takový osud stíhá Titulesca, Tataresca, Mania, Mihalacha, Averesca, oba Bratiany atd.

S brzkým Codreanovým nástupem k moci a s nastolením totalitního fašistického režimu v Rumunsku se leckde počítalo, nejvíce v Itálii. Zbývá tedy otázka: proč byl tento vývoj zastaven?

Rozhodla hlava státu. Západoevropsky orientovaný, energický muž v čele Rumunska viděl, že je třeba rychle a rázně jednat.

Někde se soudí, že ani dnešní režim nemůže zabránit vývoji, který přeje Codreanovi. Aklamační schválení nové ústavy však už rozptýlilo tyto pochyby. V zemi, kde se jen 5000 lidí odváží hlasovat proti (a to jsou i opozičníci odjinud, hlavně Maniovcí), neexistuje žádné živelné hnutí, které smete každou překážku s cesty a kterému se nelze ubránit ani násilím.

Jasný důkaz o síle nové vlády byl tedy podán, ale snad ještě jasnější přichází z opačného tábora. Je to krátká novinová zpráva, která praví: Vůdce Železné gardy Codreanu rozpouští svou stranu, zbavuje legionáře přísahy a odjede na několik let do Itálie, kde se věnuje překladům svých knih do italštiny a francouzštiny.

Přeneseno na německé poměry, bylo by to znamenalo asi tolik, jako kdyby se byl v roce 1933 Hitler rozhodl, že svou velikou stranu rozpustí a že se odebere pod slunné nebe italské a bude si tam překládat Mein Kampf.

Codreanu ovšem ozdobil své likvidační oznámení také poznámkou, „že doba není ještě zralá“. Daleko spíše však věříme, že resignace vůdce Železné gardy zbavila iluze i poslední jeho přívržence doma a přátele za hranicemi. Vypadá to groteskně, ale v minulých dnech jsme museli být my, Čechoslováci, tak trochu vděční i panu Codreanovi.

život a instituce

Jan Ort:

Jazyk Třetí říše

Třetí říše porodila také nový slovník, novou německou dikci, nový sloh, novou němčinu. Vývoj není dosud u konce, každý měsíc přináší nové jazykové jevy a zjevy. Ale lze již o tom jazyku pojednat, neboť povahové rysy jsou již zřejmé. V úvaze, určené nefilologům, nesejde na tom, uvedeme-li dokladů padesát či pět tisíc.

Nový jazyk dnešního Německa je utvářen tak, aby hověl všem potřebám ne snad jen režimu, ale německé duše. Je vojácký a údernický do brutálnosti, je vypjatě hmotářský, ale dovede být i neurčitý a zamřzený, rozplývavý. Ne snad jen pro účely diplomatických not: daleko víc ještě jako strava pro německého člověka. Tedy jednak říz kasárenského dvora, jednak neurčitá snivost slov. Celkem jazyk jakožto bič a opiát zároveň. Vedle toho proniká jakožto jazykotvorná složka také snaha podpořit některé zděděné potřeby německého člověka, na př. jeho živelný sklon cechovní, spolkářský, činovnícký.

Je známo, že hned prazákladní slovo hitlerismu, ta slavná Gleichschaltung, je vzato z elektrotechniky, že je to tedy v souvislostech tak duchových, v jakých se ho užívá, slovo hmotářské: člověk jako věc, jako drát, o němž se předpokládá, že jej lze nabít stejným proudem jako kterýkoli jiný kus drátu. Toť absolutní víra v materialistickou povahu toho, co se člověk a život nazývá. Toť tedy hmotářství. Kasárnictví pak se hlásí ze slova jako je Ausrichtung, což je původně vyrovnání řad na kasárenském dvoře; Třetí říše (a u nás Henlein) zná však také „geistige Ausrichtung“. Vojáctví, militarismu bylo ve frazeologické metaforice němčiny mnoho již před Hitlerem: das Banner hochhalten, in die Bresche springen atd. atd. Nyní přibyly výrazy jako Erzeugungsschlacht, čemuž my bychom řekli velmi krotce výrobní plán, záměrná výroba, plánovitě hospodářství výrobní. Slovo jako Erzeugungsschlacht velmi hovělo niterným bojovným potřebám německého občanka — je tu pohromadě bojovný říz, třeskavý povel i pobídka ctižádosti.

S nemenší záměrností vytvořena však bohatá terminologie rázu opačného, slova pojmově rozplývavá, měkká, neurčitá, jež lze snadno zaplnit libovolnou představou, poddajné kadluby a proměnlivé nádoby, hotové pojmové představu, každý sen. Vzorem je hned slovo der Raum, o jehož předpovědné pružnosti by se dala napsat kniha: Atemraum, Lebensraum, Ostraum, Sudetenraum atd. atd. Sem spadají slova a obraty jako arteigen, artbewusst, arteigenes Erleben, artbewusste Führung, die rassische Grundhaltung der Darstellung, Volksgemeinschaft, Volksgemeinschaftsverpflichtung, ewige Lebenswerte, wirkende Urkräfte, das auf dem Boden der Rasse begründete Lebensgefühl, heimattreu, volksverbunden a sterá jiná.

Velmi vydatně se zde uplatňuje sklon němčiny k abstraktům, stejně ve favorisování podstatných jmen slovesných: das Sein, das Werden, das Erleben, das Geschehen atd. atd. Anebo se řekne eine mannigfaltige Inhaltlichkeit, což nemůže prostě být nic jiného, než ein mannigfaltiger Inhalt; jenže právě Inhaltlichkeit („obsahovost“) vytváří hustší a měkčí mlhu představ. Abych nezapomněl: jest také Ineinanderverarbeitung der Rassengeschichte und Rassenliteraturgeschichte. Je také Gesundheitsführung, a to dokonce jako termín pro úřední instituci; a je Erringung der Nahrungsfreiheit, za kterouž mystickou i bojovnou kuklou vězí pouhé vyřešení výrobního problému zemědělského.

Praněmecké potřebě mythu a mystické veleby se hovějí tím, že se hojně povolává do slovní zbraně předpony Ur- (Urkraft, Urschoss a pod.), dále tvorbou složenin s Weihe-: Weihestätte (místo, kde se vůdce rozhodl, že se stane politikem), Weiestunde, Weihefest. Velebným slovem bývá oslovován i řadový občanek. Když podle hesla Kraft durch Freude zavezou dělníky a dělnice na Madeiru, píše „Der völkische Beobachter“: 2500 Schaffende erlebten die Schönheit des Südens. Nikoli Arbeiter, nýbrž Schaffende.

Ale daleko víc ještě dovede Třetí říše hovět živelné potřebě německého tuctového člověka, jenž se k smrti rád spolčuje a jenž nemůže žít bez titulu a charakteru činovníckého. Každý Němec má titul Volksgenosse; nikdo už neslyší, že ten Genosse byl ještě nedávno výsadou sociálních demokratů. Ale Volksgenosse ovšem nemůže postačit, nestačí ani Gefolgsman, jež má v takové lásce také Konrad Henlein. Třetí říše radikálně doplnila přehustou síť německých spolků a organizací pro všechny možné účely. I máme na př. pojmová určení, tituly, jména institucí: Freizeitgestaltung, Fahrtenauswertung, Untergaueführerin, Führerinnen-Anwärterinnen, Obersturmführer, Schulungsabend, Gaufilmstelle, Betriebspropagandistenbesprechung, Sachbearbeiterin, Schwesternmutterhaus, Werbegemeinschaft, Reichsschrifttumskammer. Ba jsou i takové věci a s nimi i slova, jako Fachamt für Fußball im Deutschen Reichsbund für Leibesübungen. Dokonalá zakotvenost režimu v národě má původ i v tom, že teprv Adolf Hitler, muž, co se týká instinktu pro sklony a citové a duševní potřeby svého národa, bez každého sporu geniální, že tedy teprv Adolf Hitler učinil z každého hnutí německého člověka věc spolkovou, již zároveň povznesl na věc úřední. Organizace pro kopanou je Fachamt für Fußball: na každou míčodu padá paprskující odlesk posvátné úřednosti. Jakýmsi úředním charakterem je obdařena každá německá hospodyně, když odvádí veřejné sběrné hadry, kosti, staré sklo — psychické následky si představíte.

Po stránce účelnosti je to všechno prostě dokonalá tvorba jazyková. Genius jazyka sám ovšem spokojen není a nemůže být. Již složenina jako Schwestern-

mutterhaus, t. j. výchovna, učiliště pro ošetřovatelky, je nevhodná, nejpapná, směšná.

Rozumí se, že vyhlazovací boj byl vyhlášen slovům cizím. Ten boj ovšem není vynálezem Třetí říše, zde již po mnoho desítek let pracoval Deutscher Sprachverein, jehož fanatičtí přívrženci jsou také u nás; ale nikdo nepředčí jednak velmi chytrého, velmi sympatického inženýra z Čech, jenž je plnokrevným prasemitou. Taková švanda se vždy najde. Přes klatbu, do níž bylo dáno každé cizí slovo, je jich v německých novinách, ve vůdcovských projevech spousta, jak dá rozum co do jazyka, jenž ze všech na světě se nejméně obejde bez cizích slov a jenž se k nim musí utíkat nejen pro pojmy osvěta a národ, ale i pro ten Nationalismus.

Jazyk Třetí říše je navlas jako její ideologie to, co o této ideologii onehdy tak pěkně řekl Zdeněk Smetáček: násilnická romantika. Je to tedy skvělý nástroj na zpracovávání a zvládnutí davů, toužících po snu a pěsti, germánském bohu a jeho mystickém biči.

Co zde naznačeno o povaze toho jazyka, obsahuje již také soud o jeho použití ve vědě. Nastolení tohoto jazyka ve vědě, na př. hned ve vědě literární, znamená smrt vědy. Protože přec tento kalný, neurčitý, dýmový, čadivý jazyk obestírá intelekt jako mraky kadidla. Mimo to stupňuje zapeklitou nesnadnost němčiny pro čtenáře neněmeckého. Věda Třetí říše je již proto velmi těžko přístupná světu. Němci měli ještě po světové válce mocného verbovatele sympatií — své knihy, svou vědu. Jejich dnešním knihám svět nestačí ani jazykově. Mám zkušenosti. Přejde k vám utrápený český člověk, zeměpisec, má před doktorátem, ale vážne s nějakou drobnou seminární prací. Má referovat o vědecké knize z Třetí říše; vzal si v semináři právě tu německou knihu, protože německy rozumí, teď vidí, že tomu nerozumí, v každé druhé větě mu uniká smysl. Zasmějete se: — Když vás netrápí nic jiného, jděte si po svých, já vám udělám český výťah. — Nu a ukáže se, že se zapotíte jako málokdy. Ono je to totiž skutečně hrozné. Autor mluví o historii kulturních rostlin, domácích zvířat — ale jeho slovník by nemohl být „vyšší“, divější a převratnější, kdyby zakládal nějaké nové náboženství. Mythos. Nač ti lidé sáhnou svým plnicím perem, všechno mythos. A barok. A něco nám nebo románským lidem tak cizího, jako kdyby mluvily bytosti s planety Marsu. Je to úplně mimo Evropu. A již proto z toho číší velká hrůza.

Má to pro nás některé bezprostřední důsledky. Také na naší německé universitě se tak přednáší, badá, píše. Slovní Valhala Třetí říše se tu roubuje na naše lidičky.

Slohová úroveň německého tisku, německé knihy nad každou představu zhrubla a zprimitivněla. Ale na doklady a důkazy není dnes místa. Třetí říše vytvořila jazyk špatný, ošklivý, avšak ideálně dokonalý jako nástroj. Němčina Třetí říše, toť mythos a kasárenský dvůr. Pročež je dokonalá sui generis.

Neobjednávejte knihu Sanders, „Wörterbuch der Hauptschwierigkeiten der deutschen Sprache“. Máte to marné. Knihupec vám podle zprávy z Německa oznámí, že dílo je rozebráno. Což, jak víte, znamená, že se nesmí prodávat. Víte, co je to za knihu? Daniel

Sanders, žid, jenž ztrávil život na židovském učilišti, napsal v podobě slovníku nejpronikavější rozbor němčiny vůbec. Každé, jen trochu významnější slovo, je v té knize pojmově opsáno a definováno přesností nepředstížnou. Kdybychom měli něco takového pro češtinu, zasloužil by si ten češtinář pomník v ulici hodně nezastrčené. Toho Sanderse kolovalo po Německu již před mnoha a mnoha lety 40.000 výtisků. Nelze ani odhadnout, kolik statisíců Němců se z té knihy naučilo myslet německým slovem a řádně psát německé slovo, to slovo tak ošidné a těžké i pro Němce. Sanders byl biblí všeho bytostného poznání o němčině. Nyní je Sanders zakázán; je na bílé dni, že nelze trpět, aby židovská svině učila Němce německy.

A toť tedy také jeden z určujících zásahů Třetí říše do jazykového dění (Geschehen) a růstu (Werden) národa německého (der deutschen Volksgemeinschaft), v Německu i jinde, na př. u nás — im deutschen Raum!

věda a práce

Dr. Jiří Alter:

Boj o točnu do nekonečna

(A proč má na tom zvláštní zájem sovětské Rusko.)

Problém Arktidy.

Co je to severní pól a proč se o něj tak zajímáme? Na tuto otázku uslyšíme rozličnou odpověď, podle toho, koho se tážeme. Matematik nám řekne, že severní pól je jeden ze dvou bodů, které se dají přesně určit na zeměkouli ideálně geometrické, při čemž se severní pól jen znaménkem liší od pólu jižního. Matematika se o něj nijak zvlášť nezajímá, poněvadž po této stránce je to nanejvýše úkol pro kvintány. Chceme-li se zabývat opravdovým zemským pólem, musíme se obrátit na astronoma, ten nám prý může říci leccos o jeho významu.

Zeptáme-li se však astronoma, dovíme se s údivem, že nám vlastně nemůže přesně udat, kde severní pól je. Hvězdář opraví matematika především v tom směru, že země není koule ideálně geometrická, ba není vůbec koule, nýbrž rotací zploštělý elipsoid. Ale ani to prý nesouhlasí, země má mnohem složitější formu, kterou nazýváme geoidem. Konečné body osy, kolem níž se tento geoid — tedy naše země — otáčí, označujeme jako póly, při čemž severní pól představuje bod, obrácený k souhvězdí Malého medvěda. Rotační osa má však nepřijemnou vlastnost: nemá stálou polohu, a proto se severní pól ustavičně a nepravidelně stěhuje a odchyluje od středu polohy asi o 10 metrů. Ovšem, to není mnoho a snad to nestojí za povšimnutí, ale přece stačí, aby nám astronom nemohl určit, kde se severní pól nalézá. Místo toho nám vysvětlí, že odchylky jsou důsledkem klimatických poměrů na povrchu země. Okolnost, že větrem se přesunují obrovská množství vzduchu, že se v zimě hromadí led a sníh a jarní tání uvádí pak do pohybu spousty vod, způsobuje, že se současně přeskupuje zemská hmota, vždyť vzduch a voda se otáčí spolu se zemí. Tato změna podmiňuje také stěhování rotační osy, které je právě tak nepravidelné jako počasí. Astronom nemá zvláštní zájem o zemský severní pól, ačkoli poloha severo-jížní osy je jedním ze základů astronomie. K určení polohy rotační osy nepotřebuje však severní pól, protože si na zemi zařídil několik stanic, které právě zjistily, že se severní pól stěhuje

kolem nepravidelné spirály nanejvýš o průměru 20 metrů. Spirála se každých sedm let roztahuje a pak zase zužuje. Víc o severním pólu nepotřebuje vědět. Chceme-li zjistit něco bližšího, může nám jen doporučit, abychom se dotázali geografa.

Co říká o severním pólu zeměpisec a národohospodář?

Zeměpisec prohlásí asi toto: ovšem, otázka severního pólu je geografická záležitost, ale zajímá-li nás poloha severního pólu, může nás jen odkázat na astronoma. Geograf nemůže určit polohu přesněji než astronom, a bohužel, ze země nevyčnívá ani kousíček osy, aby ji mohl zjistit. Mezi námi řečeno, pánové — severní pól je naprosto nezajímavý, a jestliže se tolik mužů nezaleklo námahy ani útrap, jestli se odhodlali riskovat i životy, aby dosáhli severního pólu, pak je, mimo tohu dosáhnout něčeho mimořádného, kterou nyní nazýváme sportovní, hnala také badatelská vášeň objevit cesty, vedoucí k severnímu pólu.

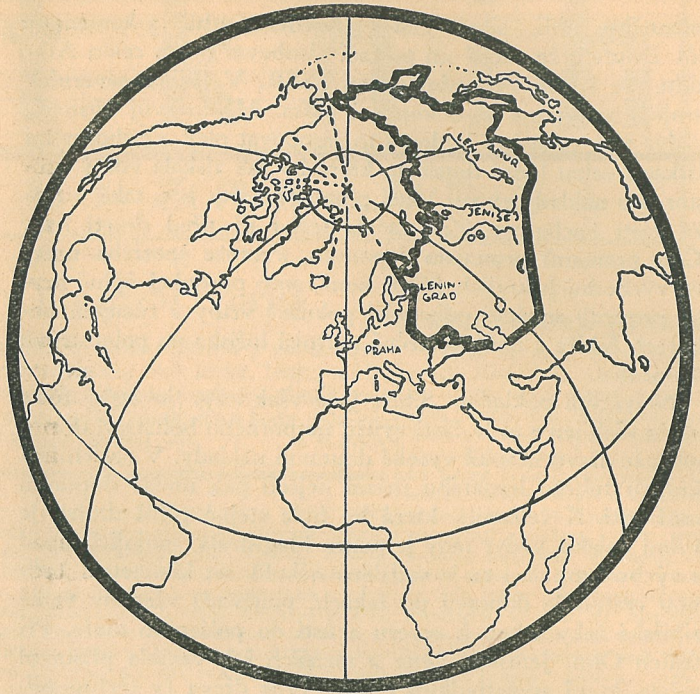
Víme totiž jenom pramálo, jak to tam nahoře vypadá. Polární oblast má okrouhle 20 milionů čtverečních km a je ohraničena nejsevernějšími státy: USA, Kanadou, Dánskem, Norskem a Ruskem. Tím jsou také určeny zájmové oblasti v polárním území. Leží mezi meridiány, které tyto státy oddělují, až k severnímu pólu, a tam se zájmy srážejí v jednom bodě. Největší účást má samozřejmě Rusko, které, díky své ohromné rozloze ze západu na východ, má nebo aspoň chtělo by mít pod svou ochranou téměř polovici. Z 20 milionů oněch čtver. km představuje však téměř 8 milionů km² území dosud neprobádané.

A to je ta věc, která nás zeměpisce velmi zajímá. Známe již severní hranice kontinentů, známe Gronsko a Špicberky, známe také skupiny ostrovů, které leží přímo před Ruskem a Kanadou, víme, že teplý golfský proud sahá podél skandinávského pobřeží až k skupině ostrovů Novaja Zemlja a způsobuje, že Bílé moře ani v zimě nezamrzá — známe také část ostatních mořských proudů a není pro nás tajemstvím, kde jsou hranice pevného, balvanitého ledu a ledových ker, nad severním pólem přeletěla už také několikrát letadla, ale zbývá ještě území téměř tak veliké jako Evropa, které dosud neznáme.

Je tam pouze led nebo vyčnívá z polární pánve také pevná země? Jaké jsou tam povětrnostní poměry? V tomto ohledu zajímá zeměpisce také meteorologie, poněvadž na ní závisí jeho život. Jaký je zde směr mořských proudů?

To jsou nejdůležitější otázky, týkající se neznámých končin. Mimo to zbývá mnoho otázek ohledně známého, ale dosud nedostatečně prozkoumaného území. Na mnoha místech našly se kromě uhlí také kostry a zbytky mamutů a předpotopních ještěřů, v močálovitých krajích dokonce dobře zachování mamuti. Kly těchto zvířat byly na některých místech zbožím, kterým domorodci obchodovali. Uhlí a skály představují naleziště zkamenělin z tropických dob. Musel zde být takový věk. Tato zvířata, pokud byla vegetariány, spotřebovala ohromná množství rostlin a stromů. Uhlí není přece také nic jiného, než mrtvolý strom. Muselo to zde existovat, třebaže se tu dnes prostírají kraje věčně zamrzlé země a ustavičného mrazu. Stěhování kontinentů v průběhu milionů let způsobilo patrně, že tento život, pulsující v tropickém vlhku, vyhasl a podává nám v paradoxním kraji zprávu o zaslých světech. Ale jsou v Arktidě i jiné otázky, které budí zájem přírodních věd, hlavně geologie. Především: z jakých hornin se skládá toto území?

Zde ovšem zasahuje již zájem přírodopytce do oblasti národohospodáře, která tady začíná. Pro národohospodáře je severní pól samozřejmě mnohem méně zajímavý, než ně-

Text znázorňuje polární kotlinu s rozsáhlým kanadským a sovětským pobřežím. Čárkování kolem točny označuje hranice mezi zájmovými oblastmi Sovětského svazu, který zabírá téměř polovici, a Spojených států, které přiléhají poloostrovem Aljaškou, zakoupeným kdysi od Ruska. Mimo to hranice zájmové oblasti Kanady, která hraničí se severním břehem kontinentu, Dánska, jemuž patří Grónsko a Norsko, které sahá také do polárního moře. Na obrázci rovná se 1 centimetr 1500 kilometrům.

jaké jiné překladistě. Co s ním? Jaký dává užitek? Mohou se tam plavit lodí? Ne. Lze tam postavit letiště? Ne. Možná tam dobývat nerosty? Ne. K čemu je tedy severní pól?

Průmyslové suroviny v polárních oblastech.

V oblastech, jež dosud známe, je však mnoho zajímavého i pro národohospodáře. Jsou zde přírodní poklady, které dosud čekají na vyzdvižení. Arktický institut vypracoval mapu, která ukazuje, že lze na 228 místech úspěšně dolovat; částečně je už těžba v proudu. Na 73 místech vyskytuje se uhlí v takovém množství, že se těžba vyplácí, jsou zde i ložiska grafitu, zlata a různých rud, mezi nimi olovo a zinek na Vajgačově ostrově, měď na Novaja Zemlja, platina, kobalt a především nikl v noriljském rajonu a na tajmyrském poloostrově, který zásobuje surovinami tak zvaný noriljský kombinát, protože je zde také uhlí.

Uhelná ložiska se vyskytují podél celého severního pobřeží, pokud je známe. Ložiska na dánských Špicberkách, pronajatá sovětskému Rusku, odhadují se na 8 a půl milionu tun, a těžba stoupá každý rok, protože hodnotné uhlí zásobuje nejen celou arktickou lodní dopravu, k níž patří také normální provoz do Archangelska a Murmanska — tedy do ruských přístavů, jež mají celý rok volný výjezd do oceánu — ale je také rezervou sovětského válečného přístavu Poljarnoje. Nejbližší velké ložisko je v noriljské oblasti při ústí Jeniseje. Třetí uhelná oblast leží na východ u řeky Leny, 350 km severně od Jakutska, a dodává uhlí pro východosibiřskou lodní dopravu.

Zdá se, že severní přímořská oblast Sibíře je hotovou klenotnicí přírodních pokladů. Našlo se zde na různých místech olovo, obsahující stříbro, vyskytuje se zde zinek, měď a kuchyňská sůl. U Chatangy zjistili odborníci velká ložiska ka-

menného uhlí, silné vrstvy hnědého uhlí a kamennou sůl. Doufají, že zdejší sůl postačí zásobovat nejen celou Arktidu, ale i celé východní území SSSR. V těchto severních krajích vyskytuje se dokonce i nafta. Má to svůj význam, vždyť tyto prameny budou s to zásobovat oleji a pohonnými látkami celou loďní dopravu, která by tak získala volný prostor pro náklady zboží. Větší prameny nafty jsou také v ruské části Sachalinu. Zde začala těžba již před deseti lety. Část pramenů pronajalo Japonsko. Protože spotřeba nafty ve východních krajích SSSR není touto produkcí úplně kryta, provedli sovětská odborníci pokusné vrty v různých oblastech Sibíře a našli skutečně naftová ložiska na poloostrově Kamčatec.

Největším pokladem Sibíře jsou však lesy. Sovětský Svaz může však jen z malé části využít nesporného bohatství dřeva, protože dřevo nesnáší vysoké dopravní náklady. V rozlehlých krajích tohoto lesnatého území nejsou pak umělé dopravní možnosti. K železnici, která by byla stejně příliš drahá, je velmi daleko, vždyť tady je pouze Magistrála, spojující západ s východem, ale i ta je vzdálena několik set kilometrů. Jedinou cestou je doprava po řekách, poněvadž všechny velké sibiřské řeky tekou k severu a ústí do polárního moře. Při ústích Obu, Jeniseje, Leny a menších řek vznikla přístavní města, která zprostředkují nejen vývoz dřeva (v těchto přístavech překládá se dřevo na oceánské parníky), ale zčásti je také zpracovávají. V Igarce při ústí Jeniseje byly v posledních letech postaveny tři velké pily, které zpracovávají východosibiřskou borovicí a neobyčejně tvrdý druh modřínu, který nalézá odbyt na všech světových trzích v jakémkoli množství. Jinak je takový přístav transitmím místem pro hodnotné zboží, které se dopravuje do arktických osad a do měst podél řek.

Vojenský zájem na polárních krajích.

Okolnost, že železniční spojení je tu velmi nedostatečné, není jen otázkou národohospodářskou, ale za nynější politické situace mnohem více otázkou vojenskou. Severní pól je pro vojáka ještě bezcennější než pro národohospodáře, a přece se musí o něj zajímat. Mluvíme-li jenom o ruském vojákovi, nevyplývá to pouze z okolnosti, že sovětské Rusko má v Arktidě největší zájmovou oblast, nýbrž i z toho, že pro ně je také politicky nejvýznamnější. Voják vezme do rukou globus a řekne:

„Podívejte se na Rusko! Celé území, velké jak světadíl, hraničí s Atlantickým a Tichým oceánem, s Černým a polárním mořem, a nemůže nikudy ven. Všimněte si na příklad Leningrad. Je to skvělý přístav, (nyní zvláště opevňovaný), který je chráněn finskou zátokou, ale severní břeh patří Finsku, jižní pobřeží Estonsku, a chceme-li se dostat ven, musíme mezi nimi projít. Ale ano, existují smlouvy a dohody, ale přece jen musíme projít mezi oběma břehy. Jsme-li už venku, pak jsme teprve v Baltském moři a musíme se protláčet mezi Polskem, Švédskem, Německem, Dánskem a Norskem, abychom se dostali do Severního moře a konečně na volný Atlantický oceán. Cesta zpět trvá právě tak dlouho. To byla vždycky palčivá otázka, i v dobách, kdy se město jmenovalo ještě Petrohrad. Tehdy sice nebyly ještě baltické státy, ale těchto dvacet rohů před vjezdem do oceánu bylo vždycky střeženo. Pomoci nám může jenom jedno: nemůžeme-li se dostat ven předním vchodem, musíme vyjít zadním. To jsme také udělali. Vybudovali jsme příjezd k volnému oceánu, vyhloubili jsme průplav, který vede z Leningradu do Bílého moře, je hluboký 8 metrů a 15 m široký. Tak pronikáme ze svého koutu na volné moře, aniž bychom narazili na překážky. To je ostatně jediný kus nepřerušného pobřeží, které máme. Tato vodní cesta doplňuje také želez-

niční trať mezi Leningradem a Murmanskem, postavenou za války. Průplav, který je sjízdný téměř půl roku, slouží především hromadné dopravě zboží a pomáhá i výstavbě rudných dolů na poloostrově Kola. Jde hlavně o apatit, kterého se používá při výrobě fosfátů, a vyskytují se tam i jiné nerosty. Těsně u finských hranic objevili odborníci rozlehlá ložiska železné rudy. Vidíte, východisko by bylo, ale přece to není to pravé. Podívejte se třeba i na Černé moře. Jak se z něho dostaneme ven? Musíme nejdříve projet Bosporem, Marmarským mořem a Dardanelami, tedy středem Turecka, ale pak nás čeká ještě cesta kolem řeckých, italských a britských ostrovů, než se dostaneme do Středozemního moře. I z toho vedou k oceánu jenom dvě, a to střežené cesty: suezský průplav a gibraltarská úžina. Bospor tlačil Rusko vždycky jako můra. Už po staletí vedou se pro tuto cestu války, uzavírá se mír a sepisují smlouvy. Sultán věděl velmi dobře, co má, a dnešní Turecko je místopřizitelem celé Evropy ve správě tohoto majetku. Že je tomu opravdu tak, dokazuje přeložení hlavního města z Cařihradu do Ankary.“

Cesta z Černého moře do Vladivostoku je daleká a nejistá. Vladivostok leží zas na pobřeží jiného oceánu. Celé východní pobřeží Sibíře omývá Tichý oceán, ale zas to není volné moře: jsou to jenom části oceánu — Japonské a Ochotské moře — oddělené od volného moře úžasně dlouhou řadou ostrovů, které jsou vesměs japonskou državou.

Je na světě jiná země, která by měla na moři svízelnější strategickou situaci? — táže se voják. Jediné pobřeží, které tvoří nerušenou frontu, je pobřeží při Arktidě. Je sice nerušené, ale není bez překážek. To, co jinde způsobuje rozdělení země a moře, obstarává zde podnebí. A přece je to jediná možnost, kterou třeba vypátrat a využít, aby se vybudovala nerušená dopravní cesta mezi západem a východem sovět. Ruska, a bude-li třeba, i mezi SSSR a ostatním světem. Problém je starý, jako Rusko samo, a při jeho řešení ztroskotalo již mnoho životů. V průběhu staletí vrací se k němu lidé znovu a zařadují jej do rámce polárních výzkumů. Je proto pochopitelné, že Sovětský svaz, jehož zahraničně-politická situace je obtížnější než byla situace carského Ruska, protože je světu i ideologicky vzdálenější, podniká výpad směrem k Arktidě. Než se však pustíme do vylíčení příprav odvážných pokusů (dílem úspěšných a dílem nepodařených), podívejme se, odkud lidé brali potřebné zkušenosti.

(Dokončení)

dopisy

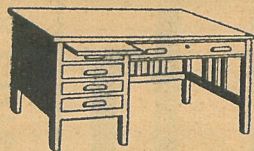
Letní výstava

Vážený pane redaktore,
paní Libuše Vokrová-Ambrosová doporučuje ve svém článku „Dvacáté léto cizincům“, otištěném v minulém čísle, mimo jiné uspořádání také přehledné výstavy překladů našich knih do cizích jazyků. Mohu Vám s radostí sdělit, že Ústřední knihovna města Prahy takovou výstavu chystá a že s přípravnými pracemi počala již minulého podzimu. Výstava tato bude si všimati nejen českých a slovenských knih přeložených do cizích jazyků a v cizině vydaných, ale také divadelních kusů našich dramatiků a jejich inscenace na cizích jevištích. Jistě to bude zajímaví i účastníky červnového mezinárodního sjezdu PEN-klubů, všesokolského sletu i všechny cizince a zejména také našince, budou-li moci viděti přehlídku toho, jak naše slovesné umění i vědecká tvorba proniká do ciziny. Výstava bude uspořádána v sále čítárny.

Byl bych Vám velmi povděčen, pane redaktore, kdybyste toto mé sdělení laskavě otiskl ve svém listě.

V úctě

Dr. Jan Thon.

V sebemenším bytě
získáte

PRACOVNÍM STOLKEM

č. 310
100 cm dlouhým, 65 cm hlubokým

nástroj
POŘÁDKU A POHODLÍ

PRAHA II., Vodičkova 32

Nový Brehm vydání Sfinx

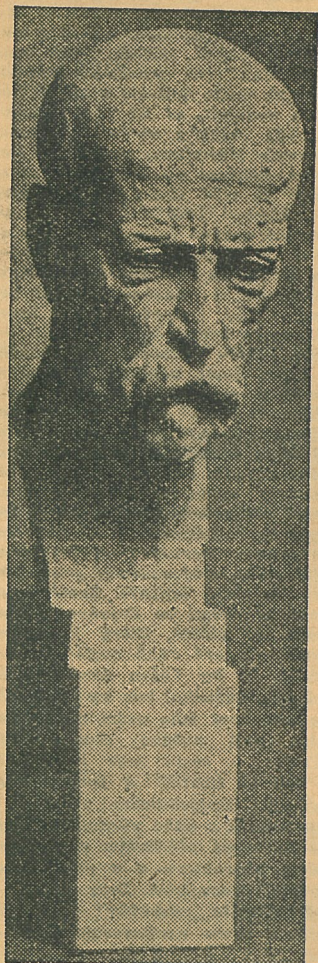
Úpiné dílo ve 4 svazcích jen za 288 Kč
vázané za 358 Kč ale jen v subskripci ihned.
Prospekt a ukázkový svazek u knihkupců nebo v
NAKLADATELSTVÍ SFINX B. JANDA, PRAHA XVI

LCSmith Super Speed • Nový model 1938

ZA 90 Kč TÝDNĚ

Gibian a spol., Praha II., Štěpánská 32, tel. 35151-53

plastický
portret
presidenta
Osvoboditele
od
V. Makovského

Zmenšené vydání
pro školu a dům,
provedené v tera-
kotě. Výška 42 cm.
Subskripční cena
do 1. června Kč
150,-, s obalem a
dopravou Kč 170,-

Presidentova hla-
va vyrůstá ze štíh-
lé kostky 13x8 cm.
Busta, která dovr-
šuje řadu portretů,
na nichž pracovali
nejlepší sochaři
generace: Ma-
řatka, Meštro-
vič, Gutfreund
a Štursa.

Lze objednat i na měsíční splátky po Kč 20,-
až 50,-. Busta bude expedována po zapla-
cení poslední splátky. Objednávky vyřídí
postupně v pořadí, jak došly, Topičův salon
nebo Váš knihkupec.

TOPIČOVU SALONU Praha I, Národní tř. 11

Subskribuji V. Makovského plastický portret
presidenta Osvoboditele
velik. 42 cm, terakota Kč 150,-, s dopr. Kč 170,-
velik. 40 cm, bronz Kč 1600,-, s dopr. Kč 1650,-
velik. 60 cm, terakota Kč 600,-, s dopr. Kč 630,-
Souhlasím s tím, aby expedice byla provede-
na v pořadí mé objednávky, nejpozději
do 6 týdnů.
Zaplátím

Jméno	
Zaměstnaní	
Adresa	

nové knihy

politické
hospodářské
sociologické
vědy právní
a státní

Volám vás všechny od Aše až k Jasíně.
Pět přednášek autorů:

DÉRER I., Jsme malý národ, jsme
malý stát?

BENEŠ V., Jací jsme?

KOZÁK J. B., Jací máme být?

SYCHRAVA L., Jaká musí být naše
zahraníční politika.

LINHART J. M., Pravda vítězí.

19.5x12 cm, 219 str. Kč 15.-

HUIZINGA J., Ve stínech zítřka.

Diagnosa duševní choroby naší
doby. 16.5x12.5 cm, 201 str.
Brož. Kč 21.- Váz. Kč 36.-

PRAŽÁK A., T. G. Masaryk. K jeho
názorům na umění, hlavně slovesné.

S 5 reprodukcemi fotografií Josefa
Sudka. 25.5x18.5 cm, 36 str.
Brož. Kč 27.- Váz. Kč 40.-

SOBOTA E., Národnostní autonomie
v Československu? 20x13.5 cm,
123 str. Kč 14.-

WEIRICH M., Mzda a rodina. O tak
zvané rodinné mzdě. 24x18 cm,
39 str. Kč 7.50

BIENSTOCK Gregory, La Lutte pour
le Pacifique. 22.5x14 cm, 275 str. Brož. Kč 34.50

PERROUX François, Capitalisme et
Communauté de Travail. 22.5x14
cm, 345 str. Brož. Kč 57.50

SOCIÉTÉ DES NATIONS, Comité éco-
nomique. Projet de Nomenclature
Douanière. Vol. II. 32.5x21 cm,
318 str. Brož. Kč 90.60

ARNOLD T. W., The Folklore of Ca-
pitalism. 21x14 cm, 400 str. Váz. Kč 96.-

FRASER G.-NATANSON T., Léon
Blum. (Man and Statesman.) 22x15
cm, 330 str. Váz. Kč 96.-

HUPPERT Walter, Grundlagen des
Geldes. 21x13 cm, 57 str. Kč 20.-

KIDERLEN Hans F., Das Gesicht
Ostasiens. Ein Buch über Mentali-
tät Chinas, Japans, Mandschukuos.
Brož. Kč 28.- Váz. Kč 38.-

F. Topič, knihkupectví, Praha I., Národní 11

Dodá také:

Fr. Borový, akademické knihkupectvo, Bratislava,
Dunajská 21

MALÁ PŘÍTELKYNĚ s podtitu-
lem „Román dvanáctileté“ se jme-
nuje třistastránková kniha, vyšlá
právě v pražském nakladatelství
KRUH. Jejím autorem je známý
videňský divadelní ředitel a spiso-
vatel Ernest Lothar. Je to kniha
psaná v první řadě pro všechny
rodiče. Vázané dílo stojí 33 Kč.

**JIRÍ TAUFER: ROENTGENO-
GRAMY.** Novým, již 24. svazkem
edice „České básně“ je pozor-
hodná sbírka veršů mladého Mora-
vana Jiřího Taura, ne neprávem
nazvaná Roentgenogramy. Podává
tato sbírka v jednotlivých svých
básních, obsahově i formálně vý-
razných a osobitých, jenně a citli-
vě, jakoby pomocí Roentgenových
paprsků zachycené snímky-obrazy
světa a doby, na nichž vidíte úzas-
ně křehké pletivo skrytého dění,
dějů a událostí doby až do těch
chorob ran a nezhojených jizev,
které ono pletivo narušují, a které
nás vnější zrak arcil nepostřehne.
Je to poesie opravdová i vroucí
svou sociální tematikou i obsahem,
poesie sociální úzkosti i naděje,
statečná v tom, jak bojuje po bo-
ku těch, kdo povstali na obhajobu
svobody, ve jménu rolníků z Va-
lencie, pastýřů z Cordovy, rybářů
z Malagy, bezejmenných Španělů,
hornických, asturských žen a všech
dělníků světa, proti těm kdož zba-
běle mlčí za branami a za bojís-
tém. „Roentgenogramy“ Jiřího
Taura, kde čteme takové básně
překvapující síly obrazivě a obsa-
hově jako Portret, Lístek do Špa-
něl, Litanie ke smrti a takové ver-
še jako „ne nikdy nepřetů (ini-
ciálu vrásek) lehounce postříbře-
no v teskném stínu čela...“ jsou
rozhodně skutečná událost. Cena
brož. 15 Kč.

BÁSNĚ NOCI VE 4. VYDÁNÍ.

Jednou z nejkrásnějších básnic-
kých sbírek Vítězslava Nezvala
jsou „Básně noci“. Vyšly r. 1930,
uvedeny tenkrát mistrovskou smu-
teční hranou za Otokara Březinu,
jehož památce byly věnovány.
Shrmy ta čísla Nezvalovy poe-
sie, jako Podivuhodný kouzelník,
Akrobat, Edison, Sylvestrovská
noc, Neznámá ze Seiny a Noci a
patřily opravdu ke knihám, v nichž
talent a síla celé Nezvalovy bás-
nické osobnosti jevil se v zvlášť
magickém světle. Jaký div, že ta-
to kniha patří k nejčtenějším
z Nezvalových básnických sbírek,
jak svědčí její nové již 4. vydání.
Brož. 25 Kč.

NERVOSA je často pouze ná-
sledek nepravidelné stolice. Uprav-
te své zažívání — i když o zřejmou
zácpu neběží — DARMOLEM, který
můžeme dělit podle libosti a kte-
rý účinkuje jako mírné projímadlo.
DARMOL obdržíte ve všech lékárnách.